

Vilniaus Universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos ir socialinio darbo institutas

Laura Vorobjovė

Socialinio darbo magistro studijų programa
Magistro darbas

**BENAMYSTĘ PATIRIANČIŲ IR JIEMS PADEDANČIŲ ASMENŲ
BENDRUOMENINIO GYVENIMO PATIRTYS
*BETLIEJAUS TROBELĖJE***

Darbo vadovė: Doc. dr. Donata Petružytė

Vilnius
2026

Turinys

SANTRAUKA	4
ĮVADAS	6
1. BENAMYSTĖS SAMPRATA, PATIRTYS IR PAGALBOS FORMOS	10
1.1. Benamystės samprata	10
1.2. Benamystę patiriančių asmenų socialiniai ir sveikatos iššūkiai	11
1.3. Tradiciniai pagalbos modeliai benamystę patiriantiems asmenims	12
1.4. Religinė pagalba benamystę patiriantiems asmenims	13
2. SANTYKIO, SVETINGUMO IR PRIPAŽINIMO KONCEPCIJOS KAIP TEORINIS TYRIMO PAGRINDAS	16
3. TYRIMO METODIKA	20
3.1. Pusiaus struktūruotas interviu	20
3.2. Dalyvaujamasis stebėjimas	23
4. TYRIMO REZULTATAI	26
4.1. Benamystės patirtys gatvėje	26
4.1.1. Benamystės priežastys	26
4.1.2. Gyvenimo gatvėje sunkumai ir trauka	26
4.1.3. „Nematomi žmonės“	27
4.1.4. Taikomi metodai – užmegzti santykių ir grąžinti orumą	28
4.1.5. Pagalbos būdai patiriantiems benamystę	29
4.2. Bendruomenė kaip šeima	30
4.2.1. Ryšio užmezgimo svarba	30
4.2.2. Tapimas šeima	32
4.2.3. Bendruomenėje patiriamas šeimos jausmas	33
4.2.4. „Čia tau paduoda ranką“	34
4.2.5. Atvira ir priimanti bendruomenė	35
4.2.6. „Visi mes bepročiai“	37
4.3. Esminiai bendruomenės principai	38
4.3.1. Bazinių poreikių patenkinimas bendruomenėje	38
4.3.2. Išskirtinio žmogaus svarba	39
4.3.3. Tikėjimas ir pasitikėjimas Dievo pagalba	40
4.3.4. Pašaukimas būti bendruomenėje	41
4.3.5. Gydantis ryšys bendrystėje	43
4.3.6. Buvimo kartu svarba	44
4.3.7. Dalijimasis	46
4.3.8. Meilė	47
DISKUSIJA	49

IŠVADOS.....	53
REKOMENDACIJOS	55
LITERATŪROS SĄRAŠAS:.....	56
PRIEDAI	61

SANTRAUKA

Šiame darbe analizuojama benamystės samprata, pagalbos benamystę patiriantiems asmenims būdai ir bendruomeninio gyvenimo patirtys Italijoje veikiančioje *Betliejaus trobelės* bendruomenėje. Literatūros apžvalga atskleidė, kad benamystė yra daugialypis reiškiny, apimantis ne tik būsto neturėjimą, bet ir saugumo, socialinių ryšių, stabilumo, sveikatos bei pripažinimo praradimą. Benamystę patiriančių asmenų patirtys neretai yra siejamos su priklausomybėmis, psichikos sveikatos sutrikimais, traumomis ir stigmatizacija.

Darbe aptariami tradiciniai pagalbos modeliai – *Treatment first* ir *Housing first*, taip pat išryškinama religinės bei bendruomeninės pagalbos svarba. Tyrimas grindžiamas trimis teorinėmis prieigomis: Folgheraiterio santykinio socialinio darbo teorija, Derrida ir Levino radikalaus svetingumo teorija bei Honnetho socialinio nematomumo teorija. Šios perspektyvos leidžia pagalbą suprasti kaip priimančią, empatišką, santykiu grįstą ir žmogaus orumą atkuriančią praktiką.

Tyrime taikytas kokybinis tyrimo metodas, duomenys rinkti pasitelkiant pusiau struktūruotą interviu ir dalyvaujamąjį stebėjimą. Tyrimo rezultatai parodė, kad benamystės patirtys dažnai siejasi su trauminiais išgyvenimais, atstūmimu ar nutrūkusiais ryšiais, o gyvenimas gatvėje kai kuriems asmenims tampa tariamos laisvės, taisyklių nebuvimo ir įpročio erdve. *Betliejaus trobelės* pagalba neapsiriboja tik bazinių poreikių tenkinimu, esminiu pagalbos metodu tampa santykio kūrimas, kasdienis buvimas kartu, besąlygiškas priėmimas ir orumo grąžinimas. Bendruomenė veikia kaip šeima, kurioje svarbūs dalijimasis, tikėjimas, pašaukimas, tarpusavio artumas ir atsakomybė. Tyrimas atskleidė, kad ryšys ir meilė tampa pagrindinėmis sąlygomis, leidžiančiomis benamystę patiriantiems asmenims vėl pasijusti matomiems, priimtiems ir vertingiems.

Raktažodžiai: benamystė, benamystės patirtys, pagalba benamystę patiriantiems asmenims, bendruomeninis gyvenimas, religinė pagalba, svetingumas, socialinis nematomumas, žmogaus orumas.

SUMMARY

This thesis analyzes the concept of homelessness, methods of assisting people experiencing homelessness, and experiences of community life within the *Bethlehem's Hut* community operating in Italy. A review of the literature revealed that homelessness is a multifaceted phenomenon encompassing not only a lack of housing but also a loss of security, social connections, stability, health, and recognition. The experiences of people experiencing homelessness are often linked to addictions, mental health disorders, trauma, and stigmatization.

The thesis discusses traditional models of assistance—*Treatment first* and *Housing first*—and highlights the importance of religious and community-based support. The study is grounded in three theoretical approaches: Folgheraiter's theory of relational social work, Derrida and Levinas theory of radical hospitality, and Honneth's theory of social invisibility. These perspectives allow us to understand support as a welcoming, empathetic, relationship-based practice that restores human dignity.

A qualitative research method was applied in the study, and data were collected through semi-structured interviews and participant observation. The study results showed that experiences of homelessness are often linked to traumatic experiences, rejection, or broken relationships, while life on the street for some individuals becomes a space of supposed freedom, the absence of rules, and habit. The assistance provided by *Bethlehem's Hut* is not limited to meeting basic needs; the essential method of support lies in building relationships, daily companionship, unconditional acceptance, and the restoration of dignity. The community functions as a family in which sharing, faith, vocation, mutual closeness, and responsibility are important. The research revealed that connection and love become the main conditions that enable people experiencing homelessness to feel visible, accepted, and valuable once again.

Keywords: homelessness, experiences of homelessness, assistance for people experiencing homelessness, community life, religious support, hospitality, social invisibility, human dignity.

IVADAS

*“Namai visada pažymėti langais:
kai susirenkame namuose, niekada neužsidarome,
nes langai ir durys reiškia atvirumą kitam “
(Callini ir Miatto, 2021)*

Savanoriaudama, o vėliau dirbdama VA Caritas socialiniame centre „Betanija“, tyrėja ėmė vis dažniau svarstyti, kodėl dalis žmonių, gaudami socialinę pašalpą, maisto, drabužių ar vietą nakvynės namuose, vis tiek lieka benamystės situacijoje. Iš pradžių buvo sunku suprasti, kodėl žmogaus gyvenimas iš esmės nesikeičia, nors jam kaip ir suteikiama pagalba. Ilgainiui tapo aišku, kad tokia pagalba, nors ir reikalinga, dažnai tik palaiko žmogaus kasdienį išgyvenimą, bet nebūtinai padeda jam išeiti iš benamystės. Žmogus ir toliau sukasi toje pačioje aplinkoje, tarp panašaus likimo žmonių, o socialinio darbuotojo pagalba neretai apsiriboja praktiniais veiksmais: registracija pas gydytojus, dokumentų tvarkymu, informacijos suteikimu. Dirbant su benamystę patiriančiais žmonėmis pamažu atsiskleidė, kad jų poreikiai yra daug gilesni nei vien maistas, rūbai ar nakvynės vieta.

Ši patirtis paskatino tyrėją ieškoti pagalbos formų, kurios galėtų padėti žmogui įveikti benamystę, o ne tik sušvelninti jos pasekmes. Kartu kilo klausimas, kodėl bazinių poreikių patenkinimu grįsta pagalba ne visuomet lemia ilgalaikį pokytį ir kokios alternatyvios pagalbos formos taikomos kitose šalyse. Užsienio praktikų kontekste svarbus pasirodė *Pirmiausia būstas* (angl. *Housing first*) modelis, kuris remiasi idėja, kad žmogui pirmiausia turi būti suteikiamas saugus būstas, o tik tada sprendžiamos kitos problemos: priklausomybės, psichikos sveikatos sunkumai, nedarbas, socialinių įgūdžių klausimai. *Housing first* modelis pradėtas taikyti 1992 m. Niujorke. Tuo metu jis pasiūlė kitokią pagalbą: ne reikalauti, kad žmogus pirmiausia pasikeistų, o suteikti jam saugų pagrindą, nuo kurio pokytis galėtų prasidėti (Tsemberis, 2011). Tai tapo alternatyva iki tol vyravusiai „laiptinei“ sistemai ir ilgainiui paplito įvairiose pasaulio šalyse. Lietuvos kontekste svarbu tai, kad *Pirmiausia būstas* modelis pradėtas taikyti gerokai vėliau nei kai kuriose kitose Europos šalyse. Vilnius tik 2026 m. tapo pirmuoju miestu šalyje, išbandančiu šią programą (Vilniaus miesto savivaldybė, 2026). Italijoje šis modelis pradėtas plėtoti 2014 m. (Consoli ir kt., 2016), o Lenkijoje jo idėja pradėjo plisti 2013 m. (Housing First Europe Hub, n.d.). Šis palyginimas rodo, kad Lietuvoje ilgalaikių benamystės įveikos sprendimų paieška dar tik stiprėja. Kartu kyla klausimas, kiek esamos pagalbos formos padeda ne tik patenkinti neatidėliotinus poreikius, bet ir siekti ilgalaikio žmogaus gyvenimo pokyčio. Laikino apnakvindinimo, nakvynės namų, labdaros valgyklų, higienos paslaugų ir dienos centrų paslaugos yra būtinos žmogaus kasdieniam išgyvenimui (Vilniaus miesto socialinių paslaugų centras, n.d.). Tačiau ilgalaikiai benamystės įveikai svarbus ne tik paslaugų gavimas, bet ir pasitikėjimo savimi bei kitais atkūrimas, nuoseklus kasdienybės įpročių keitimas ir galimybė kurti

stabilesnį gyvenimą. Būtent tai šio darbo autorę paskatino domėtis alternatyviomis pagalbos formomis benamystę patiriantiems žmonėms – tokiais kuriomis siekiama sistemingų, ilgalaikių ir esminių pokyčių. Planuojant magistro darbą, buvo rasta įvairių pavyzdžių, tarp kurių Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiantis *Community First! Village* modelis. Nors iš pradžių buvo susirašinėjama su šio modelio atstovais, tyrimui galiausiai pasirinkta Popiežiaus Jono XXIII bendruomenės įkurta *Betliejaus trobelė (toliau – BT)* Italijoje, nes jos pagalbos būdas labiausiai atitiko tyrėjos ieškomą kryptį. Pasirinkimą lėmė ir asmeninis autorės santykis su Italija, lengvai užmegztas ryšys su bendruomenės vadovu bei vienu jos darbuotoju, kuris atvėrė galimybę iš arčiau pažinti šios bendruomenės gyvenimą.

Darbo aktualumas ir reikšmingumas. Šiame darbe benamystė analizuojama ne tik kaip būsto ar bazinių poreikių stokos problema, bet kaip daugiasluoksnė socialinės atskirties, nutrūkusių santykių, socialinio nematomumo ir orumo praradimo patirtis. Toks požiūris leidžia giliau suprasti, kodėl vien materialinė pagalba ne visuomet pajėgi užtikrinti ilgalaikį žmogaus gyvenimo pokytį. Šiame darbe pristatomas tyrimas reikšmingas tuo, kad papildo mokslinę diskusiją apie pagalbos benamystę patiriantiems asmenims modelius. Nors literatūroje daug dėmesio skiriama būsto suteikimo, laikino apgyvendinimo ar kitokios socialinės pagalbos formoms (Indriliūnaitė, 2014; Matulevičiūtė ir Grincevičius, 2023; Coltman ir kt., 2015; Tsemberis, 2011; Gaetz ir kt., 2023), šiame darbe analizuojama bendruomeninė pagalba, grindžiama kasdieniu gyvenimu kartu ir ilgalaikiu santykiu. Be to, darbe nagrinėjama religinės bei bendruomeninės pagalbos forma, kuri socialinio darbo tyrimuose dažnai lieka mažiau matoma nei valstybinės ar institucinės paslaugos (Maes ir kt., 2024; European Commission, n.d.).

Pasirinktas tirti Italijos *BT* atvejis reikšmingas ir dėl platesnio kultūrinio konteksto. Mokslinėje literatūroje (Moreno, 2006; Naldini ir Jurado, 2013; Ranci, 1994; Mingione, 2001) Italija dažnai priskiriama Pietų Europos arba Viduržemio gerovės modeliui, kuriam būdingas stiprus šeimos, giminystės ryšių, vietos bendruomenių ir neformalaus solidarumo vaidmuo. Šiame modelyje gerovės kūrimas nėra siejamas vien su valstybinėmis paslaugomis, bet dažnai vyksta per šeimą, pilietinės visuomenės organizacijas, religines bendruomenes ir kasdienius tarpusavio pagalbos tinklus.

Nors tyrimas atliekamas Italijoje veikiančioje *BT* bendruomenėje, jo rezultatai aktualūs Lietuvos socialinio darbo laukui, nes skatina svarstyti alternatyvias pagalbos benamystę patiriantiems asmenims formas. Lietuvoje postsovietinis paveldas vis dar gali būti susijęs su stipria institucinės globos ir pažeidžiamų asmenų atskyrimo tradicija (Rasell ir Īarskaīa-Smirnova, 2011). Tiek Lietuvoje atlikti, tiek platesni postsocialistinių visuomenių tyrimai rodo, kad benamystė šiame

regione siejama su „nereikalingumo“ ir socialinio išstūmimo patirtimi (Sadauskas, 2008; Kocai, 2008; Højdestrand, 2011). Todėl BT bendruomenė, kurioje benamystę, negalią, priklausomybes, kalėjimo, prostitucijos ir kitas patirtis turintys žmonės gyvena kartu su darbuotojais ir savanoriais, leidžia permąstyti pagalbos kryptį: ne paslėpti žmogų nuo visuomenės, bet priimti jį į bendruomenę; ne tik spręsti socialinę problemą, suteikti paslaugą, bet ir kurti santykį, atkuriant žmogaus orumą. Šiame kontekste BT tyrimas svarbus ne kaip tiesiogiai perkeliamas modelis, bet kaip alternatyvi perspektyva, leidžianti permąstyti Lietuvos socialinio darbo praktiką.

Darbo naujumas. Lietuvos tyrimuose daugiausia dėmesio skiriama benamystės priežastims, socialinei atskirčiai, gyvenimo sąlygoms, nakvynės namų patirtims ir socialinių paslaugų sistemai. Kocai (2006, 2008) nagrinėjo benamystės sampratą, formas, priežastis ir socialinės atskirties procesą, Sadauskas (2008) - benamystę patiriančių žmonių gyvenimo sąlygas ir socialinius santykius, Žiaukas ir Virbalienė (2017) - nakvynės namuose gyvenančių asmenų patirtis, o Matulevičiūtė ir Grincevičius (2023) - socialinio darbuotojo veiklą su nakvynės namų gyventojais.

Šiame darbe dėmesys sutelkiamas į bendruomeninės pagalbos formą, taikomą BT. Tai siejasi su užsienyje atliktais tyrimais, kuriuose vienokiu ar kitokiu aspektu nagrinėjami bendruomeniškumo vaidmuo išėjimo iš benamystės kontekste (Coltman ir kt., 2015; Marshall ir kt., 2020; Green, 2019; Bassi ir kt., 2020; Peng ir kt. 2020). Tyrimai rodo, kad bendruomeninės pagalbos iniciatyvos neretai susiduria su vietos gyventojų pasipriešinimu, o benamystę patyrusių asmenų kaimynystė suvokiama kaip „nepatogi“, nuo kurios siekiama atsiriboti (Young, 2012). Visgi White (2009) pabrėžia, kad ilgalaikiams pokyčiams yra svarbi bendruomeninė aplinka. Šią mintį autorius perteikia „gydomojo miško“ metafora: nepakanka „gydyti sergantį medį“ ir grąžinti jį į tą pačią aplinką, reikia kurti aplinką, kurioje stiprėja ir pats asmuo, jo santykiai, šeima bei bendruomenė.

Darbo

tikslas:

Atskleisti benamystę patiriančių ir jiems padedančių asmenų bendruomeninio gyvenimo patirtis Betliejaus trobelėje, teoriškai ir empiriškai analizuojant šios bendruomenės pagalbos benamystę patyrusiems asmenims savitumą ir reikšmę.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti benamystės sampratą, ją lemiančius veiksnius ir pagalbos benamystę patiriantiems asmenims formas.
2. Aptarti santykinio socialinio darbo, radikalaus svetingumo ir socialinio nematomumo teorines perspektyvų idėjas, leidžiančias konceptualiai paaiškinti BT bendruomeninio pagalbos modelio veikimą.

3. Atskleisti *BT* bendruomeninės pagalbos benamystę patyrusiems asmenims reikšmę, remiantis interviu metu išryškėjusiomis tyrimo dalyvių patirtimis ir dalyvaujančio stebėjimo metu atskleistomis kasdienio bendruomeninio gyvenimo praktikomis.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, tyrimo metodologija, tyrimo rezultatų analizė, diskusija, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

Rengiant šį darbą buvo naudojamas dirbtinio intelekto įrankis – ChatGPT. Naudojimo tikslai: literatūros paieškai, šaltinių teksto vertimui, teksto kalbos redagavimui, akademinio stiliaus tobulinimui, santraukos vertimui. Dirbtinio intelekto naudojimo aprašymas pateikiamas darbo priede Nr. 3

1. BENAMYSTĖS SAMPRATA, PATIRTYS IR PAGALBOS FORMOS

1.1. Benamystės samprata

Visuotinėje Lietuvių enciklopedijoje benamystę įvardija kaip „namų arba nuolatinės gyvenamosios vietos, garantuojančios individui arba šeimai saugumą, prieglobstį ir pagrindinių poreikių tenkinimą“ neturėjimą (Matakaitė, 2018). Keliai į benamystę gali būti skirtingi: vienais atvejais ji prasideda dar jaunystėje dėl konfliktų šeimoje, kitais atvejais ją lemia būsto krizė, skurdas, augančios skolos ir finansinis nestabilumas, o dar kitais – šeimos iširimas ar smurtas artimoje aplinkoje (Chamberlain ir MacKenzie, 2006). Benamystė yra ilgalaikis ir kintantis procesas, kurio metu žmogaus gyvenimo situacija palaipsniui tampa vis nestabilesnė. Šiam procesui apibūdinti vartojama „benamystės karjeros“ sąvoka, nusakanti žmogaus kelią į benamystę, jos eigą ir galimą užsitęsimą. Būdami benamystėje asmenys gali ne kartą keisti gyvenamąją vietą, prarasti pastovius pajamų šaltinius, nutraukti ar susilpninti socialinius ryšius ir vis labiau tolti nuo stabilaus gyvenimo visuomenėje (Kanopienė ir Mikulionienė, 2004). Taigi, kalbant apie benamystę svarbu matyti visą žmogaus gyvenimo kelią, kuriame susipina asmeninės patirtys, aplinkybės ir pagalbos sistemos ribotumai.

Fitzpatrick ir kt. (2000) benamystę skirsto į penkias pagrindines kategorijas pagal būsto neturėjimo ar būsto nesaugumo pobūdį. Siauriausia benamystės forma laikomas visiškas pastogės neturėjimas, kai asmenys gyvena gatvėje ar kitose viešose vietose. Platesnė kategorija apima asmenis, gyvenančius laikino apgyvendinimo įstaigose, nakvynės namuose, prieglaudose ar kitose laikinose gyvenamosiose vietose. Trečiajai kategorijai priskiriami žmonės, kurių būstas yra nesaugus ar nestabilus, pavyzdžiui, laikinai gyvenantys pas draugus ar giminaičius, susiduriantys su iškeldinimo grėsme ar neturintys teisėto gyvenamojo statuso. Ketvirtoji kategorija apima asmenis, gyvenančius netinkamomis sąlygomis, tokiomis kaip itin perpildytas, nesaugus ar minimalių gyvenimo standartų neatitinkantis būstas. Penktajai kategorijai priskiriami vadinamieji „paslėpti namų ūkiai“, kai asmenys ar šeimos yra priversti ilgą laiką dalytis būstu su kitais dėl galimybių neturėjimo gyventi savarankiškai (Fitzpatrick ir kt., 2000). Panašiai benamystę apibrėžia ir Bricocoli ir kt. (2023), pabrėždami, kad ji apima ne tik gyvenimą gatvėje, bet ir buvimą nakvynės namuose, laikino apgyvendinimo, globos ar rehabilitacijos įstaigose, taip pat gyvenimą nesaugiuose, perpildytuose ar apleistuose būstuose.

1.2. Benamystę patiriančių asmenų socialiniai ir sveikatos iššūkiai

Psichikos sveikatos sunkumai, priklausomybės, trauminės patirtys, skurdas ir būsto neprieinamumas gali prisidėti prie benamystės atsiradimo ar jos užsitęsimo. Barry ir kt. (2024) pabrėžia, kad psichikos sveikatos sutrikimai gali didinti benamystės riziką, o pati benamystės patirtis gali prisidėti prie psichikos sveikatos sutrikimų atsiradimo ar gilėjimo. Benamystės rizika taip pat gali išaugti pereinamuoju laikotarpiu, kai asmuo palieka įvairias institucijas ar pagalbos įstaigas. Pastebima, jog asmenys iš globos institucijų, fizinės ar psichikos sveikatos priežiūros įstaigų, kalėjimų, priklausomybės gydymą teikiančių bendruomenių ar kt. dažnai siejami su didesne benamystės rizika (Hanratty ir kt., 2020). Pažymima, jog asmenys, palikę priklausomybių gydymo įstaigą turi poreikį į saugią, stabilią aplinką, kurioje nebūtų vartojama psichoaktyvių medžiagų, tuo tarpu jaunuoliai palikę globos įstaigą, turi poreikį gyventi struktūrą turinčioje, laipsniškai pagalbą mažinančioje ir savarankiškumą didinančioje aplinkoje (Hanratty ir kt., 2020). Taigi pažeidžiamo asmens perkėlimas į nestabilias ar netinkamas gyvenimo sąlygas gali didinti atkryčio, pakartotinio nusikalstamumo, sveikatos blogėjimo ar pakartotinio gydymo ligoninėje poreikio (Hanratty ir kt., 2020). Tai rodo, jog psichikos sveikatos sunkumai, vaikystėje patirtos traumos ir gyvenimo institucijose patirtys gali didinti benamystės riziką.

Benamystę patiriantys asmenys susiduria su nuolatine diskriminacija. Tyrimai rodo, jog benamiai patiria stiprų išankstinį nusistatymą, kuris dažnai lydimas pasibjaurėjimo ir paniekos jausmų (Johnstone ir kt., 2015). Stigma, diskriminacija bei neigiamas visuomenės požiūris gali riboti galimybes gauti darbą bei būstą, o šią socialinę atskirtį sustiprina ilgalaikė rasinė diskriminacija, mažinanti galimybes kaupti materialinius išteklius bei užsitikrinti saugias gyvenimo sąlygas (Padgett, 2020). Benamystėje esantys asmenys teigia, jog patiriama diskriminacija apsunkina perėjimą iš benamystės į užimtumą ir stabilų būstą (Johnstone ir kt., 2015).

Neigiamos vaikystės patirtys siejamos su didesne benamystės rizika suaugus. Ši ryšį gali lemti nutrūkę šeimos ryšiai, menkas socialinis palaikymas bei ribotos švietimo ir užimtumo galimybės (Liu ir kt., 2021). Benamystę patyrusių asmenų istorijose dažnai minimos nepriežiūros, smurto, priklausomybių, psichikos sveikatos problemų ir smurto šeimoje patirtys (Liu ir kt., 2021). Vaikystėje patirti sunkumai gali tapti traumomis, kurios vėliau daro įtaką žmogus reakcijoms į sudėtingas gyvenimo situacijas ir pasirenkamiems jų įveikos būdams (Adams ir kt., 2025). Šios patirtys nebūtinai tiesiogiai lemia benamystę, tačiau kartu su kitais rizikos veiksniais gali prisidėti prie sudėtingų problemų kaupimosi vėlesniuose gyvenimo etapuose (O'Shaughnessy ir kt., 2024).

Benamystę patiriantys asmenys dažnai susiduria su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu ir priklausomybėmis. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad šis ryšys yra abipusis: psichoaktyviųjų

medžiagų vartojimas gali prisidėti prie būsto praradimo, tačiau pati benamystė taip pat gali skatinti ar sustiprinti vartojimą (Assaf ir kt., 2025). Tyrimuose nurodoma, kad daugiau nei du trečdaliai benamystę patiriančių asmenų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą įvardijo kaip vieną pagrindinių veiksnių, prisidėjusių prie jų benamystės (Coombs ir kt., 2024). Priklausomybės gali silpninti socialinius ryšius, mažinti materialinius išteklius, didinti socialinę atskirtį ir apsunkinti galimybes išlaikyti stabilų būstą (O'Shaughnessy ir kt., 2024). Kartu svarbu atsižvelgti ir į platesnius struktūrinius veiksnius: vaikystėje patirtą skurdą, sudėtingas gyvenimo patirtis ir būsto prieinamumo problemas, kurios siejasi su priklausomybių atsiradimu ir benamystės rizika (O'Shaughnessy ir kt., 2024). Dalis benamystę patiriančių asmenų yra susidūrę su perdozavimu, o kai kurie norėtų gydytis nuo priklausomybių, tačiau negauna reikiamos pagalbos (Assaf ir kt., 2025).

Psichikos sveikatos sutrikimai yra svarbus veiksnys, siejamas su benamyste, nes jie gali apsunkinti galimybes išlaikyti stabilų būstą, darbą ir socialinius ryšius. Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad benamystę patiriantiems asmenims dažnai nustatomi psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sutrikimai, antisocialus asmenybės sutrikimas, depresija ir kiti nuotaikos sutrikimai (Barry ir kt., 2024). Šios problemos dažnai yra kompleksinės ir persipina su priklausomybėmis, smurto patirtimis, netektimis bei kitais trauminiais gyvenimo įvykiais (Coombs ir kt., 2024). Didėjantis psichikos sveikatos sutrikimų paplitimas tarp benamystę patiriančių asmenų rodo, kad ši problema išlieka aktuali ir reikalauja veiksmingų pagalbos priemonių, nukreiptų į šios grupės psichikos sveikatos poreikius (Barry ir kt., 2024).

1.3. Tradiciniai pagalbos modeliai benamystę patiriantiems asmenims

Bendroji pagalba benamystę patiriantiems asmenims dažniausiai apima skubų ir laikiną apgyvendinimą, maitinimą, dienos centrų paslaugas, higienos priemones, drabužius, sveikatos bei socialines paslaugas, gatvės socialinį darbą, atvejo vadybą ir pagalbą ieškant ilgalaikio būsto (Moledina ir kt., 2021). Šią pagalbą teikia ir koordinuoja valstybės bei savivaldybių institucijos, socialinių paslaugų įstaigos, o nevyriausybinės, labdaros ir religinės organizacijos dažnai atlieka svarbų praktinį vaidmenį organizuodamos maisto dalijimą, dienos centrų veiklą, mobiliąsias pagalbos komandas ir kitas išgyvenimui būtinas paslaugas (Pleace ir kt., 2018). Pastebima, jog nepaisant pagalbos pobūdžio, paslaugų tiekėjai pagrindiniais tikslais laiko socialinės integracijos stiprinimą, pagrindinių poreikių tenkinimą, būsto klausimų sprendimą ir gerovės palaikymą (Gaboardi ir kt., 2019). Taigi bendroji pagalba benamiams yra įvairialypė ir paremta skirtingų institucijų bendradarbiavimu, siekiant patenkinti pagrindinius žmogaus poreikius ir sudaryti sąlygas jų gerovei stiprinti.

Pirmiausia gydymas (angl. *Treatment First*) arba tradicinis laiptinis pagalbos modelis, grindžiamas nuostata, kad nuolatinis būstas benamystę patiriančiam asmeniui suteikiamas ne iš karto, o tampa vėlesniu pagalbos proceso tikslu, kai asmuo pereina tam tikrus pagalbos etapus, stabilizuoja savo situaciją ir atitinka paslaugų sistemos keliamas sąlygas (Gaboardi ir kt., 2019). Šiame modelyje pagalba dažnai organizuojama nuo skubaus ar laikino apgyvendinimo pereinant prie stabilesnių gyvenimo sąlygų, o savarankiškas būstas laikomas galutiniu pagalbos proceso tikslu (Henwood ir kt., 2011). Būsto suteikimas siejamas su asmens pasirengimu savarankiškai gyventi, gydymo laikymusi, psichikos sveikatos stabilumu ir susilaikymu nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo (Henwood ir kt., 2011). Vis dėlto pastebima, kad šiame modelyje taikoma nuostata pirmiausia spręsti psichosocialines problemas, o būstą suteikti tik vėlesniame etape, gali tapti kliūtimi asmenims, kuriems stabilus būstas yra būtina sąlyga kitoms problemoms spręsti (Henwood ir kt., 2011).

Pirmiausia būstas (angl. *Housing First*) modelis grindžiamas nuostata, kad nuolatinis būstas turi būti suteikiamas pirmiausia, nekeliant išankstinių reikalavimų dėl gydymo, psichikos sveikatos stabilumo ar susilaikymo nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo (Gaboardi ir kt., 2019). Skirtingai nei tradiciniame laiptiniame modelyje, būstas čia nėra laikomas galutiniu pagalbos proceso tikslu, bet tampa pradine sąlyga asmens stabilumui ir tolesnei pagalbai užtikrinti (Henwood ir kt., 2011). Suteikus būstą, specialistų darbas gali būti nukreipiamas į kitas asmens problemas, tokias kaip psichikos sveikatos sunkumai, priklausomybės ar socialinių ryšių stiprinimas (Henwood ir kt., 2011). Taigi šiame modelyje pagalba organizuojama ne reikalaujant, kad žmogus pirmiausia įrodytų pasirengimą būstui, bet suteikiant būstą kaip pagrindą pokyčiams (Gaboardi ir kt., 2019). Dėl šios priežasties *Housing First* modelis laikomas veiksmingesniu.

1.4. Religinė pagalba benamystę patiriantiems asmenims

Religinė pagalba benamystę patiriantiems asmenims yra daugiasluoksnė pagalbos forma, kuri negali būti suprantama vien kaip religinės praktikos ar tikėjimo skelbimas. Ji apima tiek labai konkrečią materialinę pagalbą, tiek emocinį, socialinį ir dvasinį palaikymą. Tikėjimu grindžiamos organizacijos dažnai teikia maistą, pastogę, laikiną apgyvendinimą, priklausomybių reabilitaciją, pagalbą įsidarbinant ir socialinių įgūdžių ugdymą, todėl jų veikla tampa svarbi ne tik individualiam žmogui, bet ir platesnei pagalbos sistemai (Heslin ir kt., 2003). Teikdamos kompleksinę pagalbą, tokios organizacijos gali sumažinti poreikį naudotis brangiomis, krizinėmis valstybės paslaugomis, pavyzdžiui, skubia medicinos pagalba, detoksikacijos paslaugomis ar psichikos sveikatos krizių intervencijomis (Bass, 2009). Šios pagalbos savitumas yra tas, kad praktinė parama dažnai derinama

su platesniu žmogaus matymu, siekiant atliepti ne tik fizinius, bet ir socialinius bei dvasinius pažeidžiamiausių visuomenės narių poreikius (Johnsen, 2014).

Toks visapusiškumas svarbus, nes religinė ar dvasinė pagalba kai kuriems žmonėms tampa būdu ieškoti prasmės, vidinės atramos ir susitaikymo su patirtomis netektimis (Webb ir kt., 2018). Benamystę patiriantys asmenys, kaip ir kitos didelės traumas išgyvenusios grupės, gali turėti dvasinės paramos poreikį, ypač tada, kai susiduria su egzistenciniais klausimais, gyvenimo pabaiga ar ilgalaikio kentėjimo patirtimi (Webb ir kt., 2018). Panašiai kaip sveikimo nuo priklausomybių kontekste dvasingumas gali būti svarbus pokyčio faktorius, siejant jį su malda, meditacija, aukštesnės jėgos samprata, atleidimu ir ryšio su savimi bei kitais atkūrimu (Brush ir McGee, 2000). Taigi dvasinė pagalba gali būti svarbi ne tik kaip išorinė paslauga, bet ir kaip vidinių žmogaus resursų stiprinimas.

Religinės pagalbos reikšmė atsiskleidžia ir per vilties bei gyvenimo krypties suteikimą. Tikėjimu grindžiamos programos gali padėti jaunuoliams, gyvenantiems gatvėje, atsitraukti nuo destruktivaus elgesio, ugdyti pagarbą sau ir kitiems, stiprinti atsakomybę, formuoti pozityvesnį požiūrį į ateitį ir kurti naujus kasdienius įpročius (Ferguson ir kt., 2006). Ši mintis siejasi su platesniu dvasinės pagalbos vaidmeniu sveikimo procese, nes žmogaus gebėjimas atkurti viltį ir pasitikėjimą savimi dažnai yra būtina sąlyga siekiant atsisakyti žalingų elgesio modelių, atkurti socialinius ryšius ar siekti savarankiškumo (Brush ir McGee, 2000). Tokiu būdu dvasinė pagalba gali padėti žmogui ne tik išgyventi dabartinę krizę, bet ir pradėti kurti ateities perspektyvą.

Vienas svarbiausių religinės pagalbos elementų yra bendruomeniškumas ir santykis. Benamystę patiriantys asmenys dažnai būna patyrę socialinių ryšių silpnėjimą, atstūmimą ar ilgalaikį institucijų nepatikimumą, todėl pagalbos priėmimui svarbu paslauga ir jos teikimo būdas. Tikėjimu grindžiamos organizacijos veiksmingiausios tada, kai jos kuria svetingą, pasitikėjimu grįstą bendruomenę, gerbia žmogaus pasirinkimus ir orientuojasi į santykį, o ne vien į formalią paslaugą (Li-elle, 2020). Tai paaiškina, kodėl kai kurie paslaugų gavėjai religines organizacijas gali vertinti kaip labiau palaikančias, asmeniškesnes ir labiau orientuotas į žmogų nei kai kurias valstybines paslaugas (Bickley, 2015).

Vis dėlto religinė pagalba kelia ir etinių klausimų. Jei žmogus yra itin pažeidžiamas ir priklausomas nuo maisto, pastogės ar emocinio palaikymo, būtina užtikrinti, kad religinė organizacijos tapatybė netaptų spaudimo priemone, siekiant religinio atsivertimo (Bickley, 2015). Tai nereiškia, kad tikėjimu grindžiamos organizacijos turėtų atsisakyti savo religinės tapatybės ar būti pašalintos iš socialinių paslaugų sistemos. Svarbiausia, kad žmogaus orumas, pasirinkimas ir veiksnumas būtų gerbiami, o dvasinės temos būtų siūlomos kaip galimybė, bet ne kaip sąlyga pagalbai gauti (Bickley, 2015). Ši riba svarbi ir todėl, kad šiuolaikinėse tikėjimu grindžiamose

benamystės paslaugose vis dažniau pabrėžiamas savanoriškas paslaugų gavėjo įsitraukimas į dvasines ar religines veiklas (Johnsen, 2014).

Kita vertus, religinė pagalba nėra vienodai priimtina visiems benamystę patiriantiems asmenims. Nors daliai žmonių religinės organizacijos suteikia saugumo, bendruomenės ir palaikymo patirtį, kitiems pati religinė aplinka gali kelti nepasitikėjimą ar atstūmimą. Asmenys, nepriklausantys religinei bendruomenei, gali rečiau naudotis tikėjimu grindžiamomis paslaugomis, nes gali manyti, kad pagalba bus susieta su religiniu dalyvavimu arba ten jie nebus priimti (Heslin ir kt., 2003). Be to, kai kuriuos žmones nuo religinių organizacijų gali atgrasyti ankstesnės neigiamos patirtys, gėda, baimė būti vertinamiems, silpni ryšiai su religine bendruomene ar ankstesnis atstūmimas (Heslin ir kt., 2003). Todėl religinė pagalba turėtų būti jautri žmogaus pasirengimui ir neturėtų remtis prielaida, kad visi asmenys nori ar gali atvirai dalytis tikėjimo bei dvasingumo patirtimis. (Brush ir McGee, 2000).

Taigi religinė pagalba benamystę patiriantiems asmenims yra reikšminga, bet nevienareikšmė. Ji gali padėti atliepti pagrindinius išgyvenimo poreikius, suteikti emocinę ir dvasinę atramą, stiprinti viltį, padėti sveikti nuo priklausomybių, kurti bendruomeniškumą ir atkurti žmogaus orumą. Kartu ji turi būti teikiama taip, kad neperžengtų paslaugų gavėjo laisvės ribų, nespaustų priimti religinių įsitikinimų ir neatstumtų tų, kuriems religinė aplinka dėl asmeninių patirčių ar įsitikinimų nėra priimtina. Todėl religinės pagalbos vertė labiausiai atsiskleidžia tada, kai ji jungia praktinę paramą, santykį, bendruomenę ir pagarbą žmogaus pasirinkimui.

2. SANTYKIO, SVETINGUMO IR PRIPAŽINIMO KONCEPCIJOS KAIP TEORINIS TYRIMO PAGRINDAS

Šiame skyriuje trumpai pristatysime 3 teorines perspektyvas: socialinio darbo per santykį, radikalaus svetingumo ir socialinio nematomumo, kurios, viliamės, padės konceptualiai paaiškinti tyrimo rezultatus. Visos šios teorijos leidžia pagalbą suprasti transformuojantį santykį. Kartu kiekviena teorija akcentuoja skirtingą šio santykio matmenį.

Socialinio darbo per santykį perspektyva socialinį darbą supranta ne kaip vienpusį profesionalo poveikį klientui, bet kaip bendrą veikimą, kylantį iš santykių, tinklų, abipusiškumo ir pačių žmonių gebėjimo dalyvauti sprendžiant savo gyvenimo sunkumus. Folgheraiter ir Raineri (2017) straipsnyje savo idėjas pristato kaip metodą, kuriame gerovė ir socialinių problemų sprendimai kyla ne iš izoliuoto specialisto veikimo, bet iš įveikos tinklų refleksijos ir bendro veikimo; socialinis darbuotojas čia tampa ne problemų „taisytoju“, o santykių vedliu.

Folgheraiter (2024) idėjų išeities taškas yra mintis, kad socialinės problemos negali būti tiesiog išsprendžiamos eksperto valia. Žmonės gali keistis, tačiau profesionalas negali jais manipuliuoti taip, kad jie atitiktų jo įsivaizduojamą gero gyvenimo modelį. Toks veikimas būtų ir etiškai problemiškas, ir praktiškai neveiksmingas, nes paneigtų žmogaus savideterminaciją. Todėl pagalbos gavėjas nėra pasyvus intervencijos objektas. Jis yra veikiantis asmuo, turintis patirtį, laisvę, atsakomybę ir gebėjimų. Socialinis darbuotojas negali perimti visos atsakomybės už pokytį, nes pokytis turi kilti iš paties žmogaus ir jo santykių tinklo.

Ši teorija kritikuoja profesionalo kaip vienišo problemų sprendėjo vaidmenį. Kai specialistas mano, kad turi pats sutvarkyti kito žmogaus gyvenimą, jis ne tik sustiprina pagalbos gavėjo pasyvumą, bet ir pats patenka į bejėgiškumo bei perdegimo riziką. Folgheraiter pabrėžia, kad pagalbos procesas turi būti pasidalytas. Profesionalo vaidmuo yra ne pakeisti žmogų, o padėti atsirasti tokiems santykiams, kuriuose pats žmogus ir jo aplinka galėtų veikti. Taigi socialinis darbuotojas yra santykinių vedlys: jis jungia žmones, palaiko dialogą, skatina refleksiją, padeda tinklui matyti savo galias ir galimas kryptis.

Viena iš Folgheraiter (2004) naudojamų sąvokų yra įveikos tinklas - tai žmonių santykių visuma, susitelkusi apie bendrą rūpestį, problemą ar tikslą. Tokį tinklą gali sudaryti pagalbos gavėjas, šeimos nariai, draugai, kaimynai, savanoriai, socialiniai darbuotojai, sveikatos specialistai ar kt. Įveikos tinklas nėra vien specialistų komanda ar institucinis mechanizmas. Jis turi būti dialogiškas: jame skirtingi žmonės gali kalbėti, būti išgirsti, reflektuoti ir veikti. Folgheraiter teorijoje pagalba atsiranda ne tada, kai vienas asmuo žino sprendimą, bet tada, kai tinklas ima kartu ieškoti ir veikti.

Su įveikos tinklo samprata glaudžiai susijęs abipusiškumo principas. Folgheraiter (2004) požiūriu, pagalbos gavėjas gali patirti tikrą įgalinimą tik tada, kai jis nėra paliekamas vien gavėjo pozicijoje. Žmogus stiprėja, kai gali ir pats duoti, prisidėti, prisiimti atsakomybę, būti reikalingas kitam. Šią idėją išreiškia „pagalbininko terapijos“ principas: padėdamas kitam, žmogus padeda ir sau. Taigi pagalba nėra vien kryptis nuo stipraus prie silpno. Ji gali tapti abipusio augimo procesu, kuriame keičiasi ir pagalbos gavėjas, ir pagalbininkas, ir visa bendruomenė.

Šioje perspektyvoje taip pat svarbus indeterminizmo principas. Socialiniame darbe ne visada įmanoma iš anksto žinoti, kas tiksliai padės konkrečiam žmogui. Kartais profesionalo „nežinojimas“ yra ne silpnybė, o būtina darbo sąlyga, leidžianti atverti erdvę kitų dalyvių patirčiai, išminčiai ir kūrybiškumui. Socialinis darbas šioje perspektyvoje yra ne iš anksto parengtos schemos taikymas, bet mokymasis kartu. Sprendiniai gimsta bandant, klystant, reflektuojant ir kuriant santykį.

Radikalaus svetingumo perspektyva į pagalbą leidžia suprasti kaip etinį atvirumą kitam, ypač tam, kuris yra svetimas, nepatogus, pažeidžiamas ar socialiai atstumtas. Šios perspektyvos pagrindas yra Derrida, Levinas svarstymai apie svetingumą, kitoniškumą, namus, atsakomybę ir priėmimo sąlygas. Remiantis šia perspektyva galima kelti klausimą ne tik apie tai, ar žmogui suteikiama paslauga, bet ir apie tai, ar jis iš tiesų priimamas kaip kitas, kurio atėjimas keičia priimančiojo pasaulį (Bozalek, & Hölscher, 2022).

Derrida svetingumo sampratoje svarbi įtampa tarp sąlyginio ir besąlyginio svetingumo. Sąlyginis svetingumas yra susijęs su šeimininko nustatytomis taisyklėmis: kas gali būti priimtas, kokiomis sąlygomis, kiek ilgai ir kokio elgesio iš jo tikimasi. Besąlyginis svetingumas reiškia atvirumą kitam dar prieš jo identifikavimą, įvertinimą ar atitikimą normoms (Derrida, Dufourmantelle, 2000). Praktikoje kiekvienas svetingumas turi ribas, taisykles ir tvarką, tačiau kartu jis yra matuojamas besąlyginio atvirumo reikalavimu. Todėl svetingumas visada yra įtemptas: jis tuo pačiu metu priima ir kontroliuoja, atveria duris ir nustato slenkstį, kviečia kitą ir kartu klausia, kas jis yra. Autoriai teigia, kad svetingumo įstatymai ir absoliutus svetingumo įstatymas vienas kitą ir suponuoja, ir išskiria; svetingumas gali būti tuo pačiu metu svetingas ir nesvetingas.

Radikalaus svetingumo perspektyvoje (Derrida, Dufourmantelle, 2000) svarbi svetimmojo figūra. Svečias, net kai yra gerai priimamas, pirmiausia yra svetimsis (angl. foreigner). Tai reiškia, kad svetingumas visada susijęs su riba tarp „savų“ ir „svetimų“. Radikali šios teorijos prasmė yra ta, kad ji kviečia ne tik priimti tą, kuris lengvai įsilieja į bendruomenę, bet ir tą, kuris trikdo jos įprastą tvarką.

Levinas (1979) etika šiai perspektyvai suteikia dar ryškesnį moralinį pagrindą. Levinas teigia, kad kito veidas įpareigoja dar prieš sutartį, taisyklę ar abipusį susitarimą. Kitas žmogus nėra objektas, problema ar atvejis. Jis yra tas, kurio akivaizdoje mano pasaulis, mano nuosavybė ir mano uždarumas tampa kvestionuojami. Levinas idėjos leidžia svetingumą suprasti kaip konkrečią etinę praktiką: kito

negalima sutikti tuščiomis rankomis ir uždarytais namais. Namai čia nėra tik fizinė vieta, apsauganti nuo pasaulio. Namai tampa žmogiški tada, kai gali atsiverti kitam. Jų prasmė nėra vien užsidarymas ir saugumas, bet ir galimybė priimti. Todėl radikalaus svetingumo perspektyvoje pagalbos erdvė nėra tik pastatas ar institucija. Ji yra santykinė ir etinė vieta, kurioje žmogus gali būti priimtas, pailsėti, atgauti orumą ir būti sutiktas ne kaip našta, bet kaip asmuo.

Socialinio nematomumo perspektyva leidžia analizuoti socialinę atskirtį ne tik kaip skurdą ar paslaugų stoką, bet kaip pripažinimo, dėmesio ir socialinės vertės praradimą. Honneth (2005) socialinį nematomumą aiškina kaip situaciją, kai žmogus yra fiziškai matomas, bet socialiai nepripažįstamas. Jis gali būti regimas kaip kūnas, socialinė kategorija ar problema, tačiau nematomas kaip asmuo. Honneth pabrėžia, kad nematomumas nėra optinė, o socialinė problema: į žmogų žiūrima „kiaurai“, tarsi jis nebūtų tame pačiame moraliniame pasaulyje.

Honneth (2005) svarbus skirtumas tarp pažinimo ir pripažinimo. Pažinti žmogų reiškia jį identifikuoti, o pripažinti – suteikti šiam pažinimui teigiamą socialinės vertės patvirtinimą. Jis teigia, kad žmogus socialiai matomas tampa tada, kai kiti ne tik žino, kad jis yra, bet ir savo gestais, veido išraiškomis, laikysena bei veiksmais patvirtina jo vertę. Socialinis matomumas todėl nėra abstrakti sąvoka. Jis kuriamas kasdienybėje pasisveikinimu, žvilgsniu, šypsena, rankos padavimu, atsaku į kreipimąsi, pagarbiu tonu. Šie veiksmai parodo, kad kitas žmogus yra laukiamas, svarbus ir gali tikėtis palankaus elgesio. Žmogus gali jaustis ne tik nepastebėtas, bet ir pažemintas, nes jam neduodama elementaraus patvirtinimo, kad jis priklauso bendram socialiniam pasauliui.

Jardine (2020) papildė Honneth idėjas emocinio aklumo samprata. Jis sutinka, kad socialinis nematomumas susijęs su nepripažinimu, bet pabrėžia, kad nematomumas gali kilti ne tik iš pripažinimo gestų nebuvimo. Kartais žmogus tampa nematomas per iškreiptą emocinį atsaką – baimę, pasišlykštėjimą, panieką ar stereotipinį vertinimą. Jardine teigimu, „invisibilizing gaze“ – nematomu darantis žvilgsnis – išreiškia afektinį atsaką, kuris yra užterštas išankstinėmis asociacijomis ir todėl neleidžia matyti konkretaus žmogaus. Ši perspektyva leidžia suprasti paradoksą: socialiai atskirti žmonės gali būti ir per daug matomi, ir nematomi vienu metu. Pavyzdžiui, jie gali būti labai pastebimi kaip „pavojingi“, „nenormalūs“, tačiau būtent šis stereotipinis matomumas uždengia jų asmeniškumą.

Tyrimo problema, tikslas, objektai ir uždaviniai

Benamystę patiriantys asmenys dažnai susiduria ne tik su būsto praradimu, bet ir su ilgalaikėmis socialinėmis, emocinėmis, sveikatos, priklausomybių, santykių bei visuomenės atstūmimo problemomis. Nors egzistuoja įvairios pagalbos formos, jos dažnai apsiriboja bazinių poreikių patenkinimu ir ne visada užtikrina ilgalaikį žmogaus pokytį. Todėl kyla klausimas, kaip bendruomeninis pagalbos modelis, paremtas santykiu, priėmimu, orumo atkūrimu ir gyvenimu kartu, padeda benamystę patyrusiems asmenims keisti savo gyvenimą.

Tyrimo tikslas - atskleisti BT bendruomeninės pagalbos reikšmę benamystę patyrusiems asmenims, remiantis interviu metu išryškėjusiomis tyrimo dalyvių patirtimis ir dalyvaujančio stebėjimo metu atskleistomis kasdienio bendruomeninio gyvenimo praktikomis.

Tyrimo objektas (pusiau struktūruotų interviu) - benamystę patiriančių ir jiems padedančių asmenų bendruomeninio gyvenimo patirtys *BT*.

Tyrimo objektas (stebėjimo dalyvaujant) - BT narių kasdienio gyvenimo praktikos.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti benamystės reiškinį kaip daugialypį socialinės atskirties, asmeninio pažeidžiamumo ir santykių praradimo procesą.
2. Išanalizuoti benamystę patyrusių asmenų gyvenimo gatvėje patirtis, išryškinant jų poveikį asmens savivokai, orumui ir gebėjimui priimti pagalbą.
3. Išnagrinėti santykio, priėmimo ir ribų svarbą socialinės pagalbos procese, siekiant asmens įgalinimo ir atsakomybės už savo gyvenimo pokytį.
4. Įvertinti BT pagalbos principų — šeimiškumo, tikėjimo, pašaukimo, darbo ir tarnystės — reikšmę benamystę patyrusių asmenų reintegracijai.
5. Atskleisti fizinės aplinkos ir namų atmosferos kūrimą, kasdienį gyvenimą kaip socialinės įtraukties ir priklausymo kūrimo procesą.
6. Atskleisti, kaip bendruomenė tampa alternatyvia socialinės įtraukties erdve, kurioje kuriamos sąlygos ilgalaikiam pokyčiui padidinančiam benamystės patirtį turinčių asmenų savarankiško gyvenimo galimybes.

3. TYRIMO METODIKA

Atsižvelgiant į tyrimo temą, šiame darbe pasirinktas **kokybinis tyrimas**. Jis tinkamas todėl, kad leidžia geriau suprasti žmonių patirtis, išgyvenimus, santykius ir prasmes, kurias jie suteikia savo gyvenimui konkrečioje socialinėje aplinkoje (Morkevičius, Telešienė ir Žvaliauskas, 2008). Kokybinis tyrimas yra orientuotas į socialinių reiškinių ir dalyvių gyvenimo situacijų supratimą, todėl padeda atsakyti į klausimus „kaip?“ ir „kodėl?“, kurių negalima iki galo atskleisti kiekybiniais metodais (Mutanana ir Shoko, 2026). Kokybiniame tyrime svarbus ne tik pats reiškinys, bet ir aplinka, kurioje jis vyksta, todėl šis metodas yra tinkamas tiriant *BT* bendruomeninį gyvenimą, benamystę patyrusių asmenų patirtis ir jiems padedančių žmonių vaidmenį.

Šiame darbe nagrinėjamas vienas konkretus atvejis – Popiežiaus Jono XXIII bendruomenės įkurta *BT* Italijoje. Šis atvejis pasirinktas tikslingai, remiantis tyrėjos praktine patirtimi ir ilgalaikiu domėjimusi pagalbos galimybėmis benamystę patiriantiems žmonėms. *BT* tyrimui svarbi dėl savito veikimo principo: nors *BT* yra registruota kaip socialinės pagalbos ir priėmimo įstaiga asmenims be nuolatinės gyvenamosios vietos, ji apibūdinama kaip esanti „kur kas daugiau“ nei tik laikino apgyvendinimo ar paslaugų teikimo vieta (Roncalli, 2025). Šį išskirtinumą pagrindžia ir Popiežiaus Jono XXIII bendruomenės veikimo logika, kurioje „tiesioginio dalijimosi pasirinkimas tampa asociacijos narių pašaukimo įgyvendinimo priežastimi, mezgant ryšius, kurie sukuria gerovę ir įtrauktį, priešingai nei patirta ar pačių sukurta atskirtis, pagrįsta marginalizacija, vienatvė, savęs nuvertinimu, bevertiškumo ir apleistumo jausmu“ (Callini, Miatto, 2021, p. 34). Siekiant atskleisti šias gerąsias patirtis, darbe pasirinktas **atvejo tyrimas**, leidžiantis išsamiai nagrinėti šį konkretų atvejį ir suprasti tiriamą reiškinį jo natūralioje aplinkoje (Morkevičius, Telešienė ir Žvaliauskas, 2008). Išsamiai atvejo analizei atlikti, pasirinkti du duomenų rinkimo metodai: **pusiau struktūruotas interviu ir dalyvaujamasis stebėjimas**.

3.1. Pusiau struktūruotas interviu

Socialiniuose tyrimuose šis metodas apibrėžiamas kaip tyrėjo ir tiriamojo pokalbis, kurio metu siekiama gauti tyrimui reikalingos informacijos (Morkevičius, Telešienė ir Žvaliauskas, 2008). Jis leidžia remtis iš anksto parengtu klausimynu ir kartu suteikia galimybę tyrimo eigoje užduoti papildomų klausimų, reaguoti į tyrimo dalyvio pasakojimą ir giliau suprasti jam svarbias patirtis (Kardelis, 2011). Svarbu pažymėti, jog interviu klausimai apibrėžia ieškojimo esmę, kryptį ir tam tikras ribas, o tai leidžia aiškiai atskleisti tyrimo tikslą (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Šio tyrimo klausimai buvo parengti atsižvelgiant į tyrimo tikslą ir uždavinius. Interviu metu buvo klausama apie tyrimo dalyvių gyvenimo istorijas, benamystės patirtis, patekimą į bendruomenę, kasdieninį

gyvenimą *BT*, pagalbos reikšmę, tarpusavio santykius, iššūkius ir bendruomenės principus (priedas Nr. 1).

Tyrimo atranka ir tyrimo dalyviai. Tyrime buvo taikyta **kriterinė atranka**. Kriterinė atranka reiškia, kad tyrimui buvo pasirinkti tik tie asmenys, kurie atitinka iš anksto numatytus kriterijus (Morkevičius, Telešienė ir Žvaliauskas, 2008). Šiame tyrime dalyviai buvo atrenkami pagal šiuos kriterijus:

1. Tiesioginis ryšys su *BT*, t.y. pagalbos gavimo ir/ar pagalbos teikimo patirtis *BT* gyvenant, dirbant ar savanoriaujant bendruomenėje.
2. Gebėjimas bendrauti tyrėjai suprantamu itališku dialektu.
3. Savanoriškas sutikimas dalyvauti tyrime.

Interviu buvo paimti iš *BT* bendruomenės narių: darbuotojai, savanoriai bei benamystę patyrę asmenys (žr. *Lentelę Nr.1*), kas leido pažvelgti į *BT* iš skirtingų perspektyvų. Kai kurie savanoriai anksčiau patys buvo pagalbos gavėjai, o vėliau įsitraukė į bendruomenės gyvenimą ir pagalbą kitiems. Bendra įrašų trukmė – 9.45 val.

Minėjimas tekste	Dalyvavimo bendruomenėje tipas	Amžius	Laikas bendruomenėje
DC1	Darbuotojas	Apie 40 m.	8 m.
DR2	Darbuotojas	Apie 40 m.	6 m.
DC3	Darbuotoja	40 m.	9 m.
SC4	Savanoris	39 m.	5 m. su tarpais
SC5	Savanorė	55 m.	12 m.
KSC6	Kalinys ir savanoris	63 m.	2 m.
C7	Benamystę patyręs asmuo	46 m.	4 m.
C8	Benamystę patyręs asmuo	Apie 50 m.	4 m.
R9	Benamystę patyręs asmuo	Apie 50 m.	iki 1m.
R10	Buvęs kalinys	Apie 30 m.	8 m.
C11	Benamystę patyręs asmuo	59 m.	2 m.
C12	Benamystę patyręs asmuo	Apie 60 m.	2 m.
C13	Benamystę patyręs asmuo	40 m.	Metai (iki tol gatvėje net nepamena kiek metų)
C14	Benamystę patyręs asmuo	55 m.	2 m.

Lentelė Nr. 1. Tyrimo dalyvių charakteristikos

Tyrimo eiga ir organizavimas. Sužinojus apie bendruomenę, ieškoma kontaktų, su kuriais būtų sutariama dėl tyrimo. Bendraujama su vienu iš bendruomenės atsakingų darbuotojų, derinamas atvykimas. Tyrimas buvo vykdomas dviem etapais Italijoje – Rimini ir Chieti miestuose. Pirmojo vizito metu buvo lankomasi Rimini mieste esančiame kooperatyve, kuriame dirba bendruomenės nariai, taip pat Rimini *BT*, kurioje gyvena aštuoni asmenys ir du savanoriai. Šio vizito metu buvo atlikti 2 interviu, o su 1 darbuotoju pokalbis vyko nuotoliu. Pirmojo tyrimo etapo metu planuoti dar 2 interviu nuotoliu, tačiau jų atlikti nepavyko. Tyrimo metu paaiškėjo, kad bendruomenės nariams yra svarbus tiesioginis, gyvas bendravimas, todėl interviu nuotoliniu būdu buvo sunkiai suderinami. Interviu laikų derinimą apsunkino ribotos savanorių galimybės, *BT* gyventojų sveikatos sunkumai bei kasdienis bendruomenės ritmas. Dėl šių aplinkybių buvo nuspręsta tyrimą tęsti antrojo vizito metu, tikslingai apsigyvenant bendruomenėje Chieti mieste. Apsigyvenus bendruomenėje, su ten gyvenančiais, dirbančiais ir savanoriaujančiais asmenimis buvo tariamasi dėl interviu. Aštuoni interviu atlikti *BT* bendruomenės aplinkoje.

Duomenų analizė. Interviu transkripcijos buvo analizuojamos MAXQDA programa, taikant **teminę analizę** pagal Braun ir Clarke (2006; 2022). Teminė analizė buvo pasirinkta todėl, kad ji leidžia sistemingai analizuoti kokybinius duomenis, ieškoti pasikartojančių prasmų, išskirti pagrindines temas ir atskleisti bendras tyrimo dalyvių patirtis (Braun ir Clarke, 2006). Šiame tyrime taikytas indukcinis duomenų analizės būdas, kai kodai ir temos buvo formuojami remiantis tyrimo duomenimis.

Interviu garso įrašai buvo transkribuojami per „TurboScribe.ai“ ir „Sonix.ai“ programas. Gauti tekstai iš italų kalbos buvo išversti, tam tikrų žodžių ar žodžių junginių vertimo patikrinimas vykdytas su „DeepL“ programa. Siekiant užtikrinti duomenų tikslumą, išversti tekstai buvo dar kartą peržiūrėti ir pataisomi, klausantis originalių garso įrašų.

Pagrindiniai teminės analizės konceptai yra kodai ir temos. Kodai yra suprantami kaip siauresni duomenų prasminiai vienetai, o temos kaip iš kodų formuojamos platesnės idėjos, turinčios centrinę konceptą ir atskleidžiančios tyrinėjimo svarbias prasmes (Braun ir Clarke, 2006; 2022). Šiame tyrime analizė buvo vykdoma šešiais etapais:

1. Susipažinimas su duomenimis. Šiame etape buvo perklausomi interviu garso įrašai, peržiūrimos transkripcijos ir dalyvaujamojo stebėjimo užrašai. Duomenys buvo skaitomi kelis kartus, pasižymint pirmines įžvalgas, pasikartojančias mintis ir galimas temas.
2. Pradinių kodų generavimas. Susipažinus su duomenimis, buvo formuojami kodai, žymintys reikšmingas tyrimo dalyvių pasakojimo vietas. Kodai buvo peržiūrimi, tikslinami ir koreguojami.

3. Temų paieška. Sukodavus duomenis, panašūs kodai buvo jungiami į platesnes prasmines grupes. Šiame etape buvo ieškoma temų, kurios ne tik apimtų atskirus kodus, bet ir leistų kurti bendrą tyrimo duomenų pasakojimą. Kodai ar temos, kurios nesijungė į bendrą analizę prireikus buvo atmetamos.

4. Temų peržiūra. Temos buvo vertinamos visų duomenų kontekste, tikrinant jų atitikimą tyrimo tikslui, duomenims ir nuoseklumui. Esant poreikiui, temos ir kodai buvo tikslinami, jungiami arba atskiriami.

5. Temų apibrėžimai, pavadinimų suteikimas. Buvo tikslinama kiekvienos temos esmė, parenkami pavadinimai. Duomenų ištraukos buvo naudojamos tyrimo dalyvių pasakojimams pagrįsti ir išskirtoms temoms paaiškinti.

6. Empirinės dalies rašymas. Galutiniame etape temos buvo išdėstomos į nuoseklų pasakojimą, kuriame buvo naudojamos citatos. Teminė analizė kuria vieną iš galimų duomenų interpretacijų, o ne vienintelę jų istoriją (Braun ir Clarke, 2021).

Kodų ir temų lentelė pateikiama priede Nr. 2

Tyrimo etika. Tyrimas buvo atliekamas laikantis pagrindinių etikos principų: savanoriško dalyvavimo ir konfidencialumo. Tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu ir eiga, jiems buvo paaiškinta, kad dalyvavimas tyrime yra savanoriškas, o tyrimo metu surinkti duomenys bus naudojami tik baigiamojo darbo tikslais. Tyrimo dalyvių vardai darbe nėra nurodomi, vietoje jų naudojami kodai: DC1, DR2, DC3 ir pan. Informacija, kuri galėtų padėti atpažinti konkretų asmenį, buvo pakeista arba nepateikiama. Nors tyrimas buvo atliekamas Italijoje, o darbas rengiamas Lietuvoje, vis tiek buvo siekiama užtikrinti dalyvių neatpažįstamumą. Atsižvelgiant į tai, kad dalis tyrimo dalyvių yra patyrę benamystę, socialinę atskirtį, įkalinimą ar kitas jautrias gyvenimo patirtis, interviu metu buvo bendraujama pagarbiai ir jautriai. Dalyviai patys galėjo pasirinkti, kiek ir apie ką nori kalbėti, ir neprivalėjo atsakyti į jiems per jautrius ar skausmingus klausimus.

3.2. Dalyvaujamasis stebėjimas

Dalyvaujamasis stebėjimas socialiniuose tyrimuose suprantamas kaip informacijos rinkimas stebint tiriamą aplinką, joje vykstančias situacijas, dalyvių elgesį ir tarpusavio sąveikas (Morkevičius, Telešienė ir Žvaliauskas, 2008). Dalyvaujamasis stebėjimas leidžia tyrėjui įsitraukti į tiriamos bendruomenės kasdienybę ir geriau suprasti joje vykstančius procesus, santykius bei bendravimo būdus. Šis metodas pasirinktas siekiant iš arčiau pažinti bendruomeninį gyvenimą *BT* ir papildyti interviu metu gautus duomenis. Stebėjimo metu dėmesys buvo skiriamas kasdienėms veikloms,

pagalbos teikimui, tarpusavio santykiams, bendrystei ir priėmimui. Duomenys buvo fiksuojami stebėtojo užrašuose, kuriuose pasižymėtos reikšmingos tyrėjai kilusios išvalgos.

Tyrimo dalyviai ir jų atranka. Dalyvaujančio stebėjimo laukas buvo pasirinktas taikant tikslinę atranką. Stebėjimui pasirinkta *BT* bendruomenė, nes ji tiesiogiai atitinka tyrimo objektą ir leidžia natūralioje aplinkoje stebėti bendruomeninės pagalbos raišką. Stebėjimas vyko Italijoje, Rimini ir Chieti miestuose esančiose *BT*. Tyrime dalyvavo visi abiejų miestų *BT* gyventojai, joje dirbantys ir savanoriaujantys asmenys. Stebėjimo metu buvo siekiama fiksuoti ne pavienius formalius pagalbos veiksmus, bet bendruomenės kasdienybę kaip visumą: fizinę aplinką, namų atmosferą, bendro gyvenimo ritmą, tarpusavio santykius, neformalią pagalbą ir situacijas, kuriose atsiskleidžia priėmimo, bendrystės ir orumo atkūrimo praktikos. Todėl stebėjimo situacijos buvo pasirenkamos pagal jų reikšmingumą tyrimo tikslui — kiek jos leidžia suprasti, kaip bendruomeninis gyvenimas veikia kasdienėje praktikoje.

Tyrimo eiga ir organizavimas. Abiejose bendruomenėse buvo tariamasi su darbuotojais dėl atvykimo, suderinami etikos klausimai. Rimini miesto bendruomenėje stebėjimas buvo vykdomas joje neapsigyvenant (4 val.), o Chieti miesto bendruomenėje – apsigyvenus (5 paras).

Tyrėja tam tikras veiklas stebėjo nuošalyje, aktyviai į jas neįsitraukdama: bendruomenės narių tarpusavio bendravimą, kylančius nesutarimus, kasdienės tvarkos palaikymą, naujo žmogaus priėmimą, valgymą kartu ir pareigų pasiskirstymą. Kitose veiklose tyrėja įsitraukė aktyviai: ruošė maistą, plovė indus, dalyvavo muzikos terapijos pamokoje ir diskusijoje apie žinias pasaulyje. Buvo stengiamasi palaikyti įprastą, kasdienišką bendruomenės gyventojų ritmą, siekiant suprasti jų kasdienybę, gyvenimo būdą ir jausmus gyvenant *BT*. Reikšmingos patirtys fiksuotos stebėtojo užrašuose. Juose žymėtos mintys, išvalgos, subjektyvūs išgyvenimai, jausmai ir asociacijos, kurios kilo būnant kartu su bendruomenės nariais.

Duomenų analizė. Stebėjimo protokole buvo fiksuojami tiek objektyvūs stebėjimo duomenys, tiek subjektyvios tyrėjos išvalgos. Objektyvūs duomenys apėmė tai, kas vyko *BT* dienos metu: kokios veiklos buvo organizuojamos, kaip bendruomenės nariai jose dalyvavo, kaip vyko bendravimas. Subjektyvios išvalgos apėmė tyrėjos apmąstymus apie veiklų reikšmę, darbuotojų vaidmenį, jų elgesį ir pačios tyrėjos patirtį. Stebėjimo užrašuose buvo fiksuojami tiek aprašomieji stebėjimo duomenys, tiek subjektyvios tyrėjos išvalgos. Aprašomieji duomenys apėmė tai, kas vyko *BT* bendruomenės kasdienybėje: kaip organizuojamas bendras gyvenimas, kokios veiklos vyksta dienos metu, kaip bendruomenės nariai dalyvauja bendrame valgymo, darbo, maldos, poilsio ir neformalaus bendravimo ritme, kaip reiškiasi gyventojų, darbuotojų ir savanorių tarpusavio santykiai. Subjektyvios tyrėjos išvalgos apėmė apmąstymus apie stebėtų situacijų reikšmę, bendruomenės atmosferą, namų ir šeimos patirtį,

darbuotojų, savanorių ir gyventojų tarpusavio santykius ir vaidmenis, taip pat pačios tyrėjos buvimo bendruomenėje patirtį. Stebėjimo metu surinkti duomenys kartu su interviu duomenimis analizuojami pasitelkiant teminę analizę (Braun, Clarke, 2006). Empirinėje dalyje citatos iš stebėjimo užrašų žymimos „SU“.

Tyrimo etika. Prieš atvykstant į *BT* bendruomenes, buvo teiraujamasi dėl etikos užtikrinimo atliekant dalyvaujamąjį stebėjimą. Bendruomenių darbuotojai informavo, jog atvykimas yra suderintas su bendruomenių nariais, asmenys neprieštarauja tyrėjos apsigyvenimui kartu, jos atliekamam stebėjimui. Atvykus į bendruomenę, jos nariai pakartotinai buvo supažindinami su tyrėjos apsisojimo ir buvimo kartu tikslais, informuojami apie atliekamą stebėjimo tyrimą. Pažymėtina, kad šios bendruomenės veikimo principai grindžiami besąlygišku kiekvieno žmogaus priėmimu, todėl tyrėja taip pat buvo apgyvendinta bendruomenėje ir įtraukta į jos kasdienį gyvenimą kaip viena iš bendruomenės narių. Visos viešnagės metu, nei vienas bendruomenės narys neišsakė ir neišreiškė sunkumų, kuriuos galėjo sukelti tyrėjos buvimas bendruomenėje. Priešingai, tyrėja buvo priimta itin švetingai, supažindinama su aplinka, juntamas bendruomenės atvirumas.

Kai kuriuose stebėjimo užrašuose buvo pažymėti tikrieji asmenų vardai, tačiau rengiant tyrimo duomenis analizei jie buvo nuasmeninti. Dalyje užrašų buvo pateikta itin jautri informacija, kuri siekiant išsaugoti pagarbą asmenų patirčiai darbe nebuvo įtraukta.

4. TYRIMO REZULTATAI

4.1. Benamystės patirtys gatvėje

4.1.1. Benamystės priežastys

Kaip aptarta teorinėje dalyje, duomenys taip pat patvirtina, kad benamystė dažnai prasideda gerokai anksčiau nei netenkama būsto. Tyrimo dalyviai dalijasi vaikystės traumomis, nutrūkusiais santykiais ar artimųjų netektimis, patirtu smurtu ir išnaudojimu, migracijos patirtimis, priklausomybėmis ir sveikatos sunkumais. Todėl benamystę svarbu suprasti ne kaip vieną įvykį, o kaip ilgą pažeidžiamumo procesą.

Kai kurių dalyvių pasakojimuose matyti, kad šeima, kuri turėtų būti saugumo vieta, tampa atstūmimo, prievartos ar išnaudojimo aplinka („Mane išnaudojo mano dėdė, Patyriau seksualinę prievartą, kuri truko 5 metus“ (SC5)). Patirtos traumos silpnina pasitikėjimą kitais ir apsunkina galimybę vėliau priimti pagalbą. Kitos jų atskleidžiamos priežastys susijusios su prekyba žmonėmis ir migracija (bendruomenėje gyvenama su „prekybos žmonėmis aukomis, Nigerijos moterimis, kurios dirba gatvėje ir yra išnaudojamos“ (DC1)). Ne visi gatvėje atsidūrę žmonės patys pasirinko tokį gyvenimą: kai kurie buvo apgauti, išnaudojami, prievartaujami ar liko svetimoje šalyje be artimųjų ir atramos, yra išgyvenę netektis („nužudė mano, <...> tėvą. Prieš mano akis“ (C13)). Benamystę gilina ir sveikatos problemos: psichikos sveikatos sunkumai, negalia, somatinės ligos, atminties sutrikimai. Tokiais atvejais žmogui sunkiau dirbti, tvarkyti dokumentus, palaikyti santykius ar savarankiškai ieškoti būsto. Priklausomybės taip pat veikia dvejopai: jos gali atvesti į gatvę („buvau narkomanas, todėl gyvenau gatvėje, vartodamas narkotikus“ (SC4)), bet gyvenimas gatvėje jas dar labiau sustiprinti, nes alkoholis ar narkotikai tampa būdu „pamiršti savo gyvenimą, paleisti savo gyvenimą. Gyventi gatvėje“ (SC4). Artimųjų mirtis, šeimos atstūmimas, išėjimas iš globos sistemos be saugaus perėjimo į savarankišką gyvenimą ar nutrūkę poros santykiai gali tapti lūžiu, po kurio žmogus netenka ne tik namų, bet ir emocinės atramos. Kai nėra šeimos, darbo ir būsto, viena netektis stiprina kitą, todėl žmogus patenka į uždara ratą. Benamystė čia pasirodo kaip santykių skurdas: žmogus neturi kam paskambinti krizės metu, kur prisiglausti ir iš ko išgirsti, kad jis vis dar svarbus.

4.1.2. Gyvenimo gatvėje sunkumai ir trauka

Gyvenimas gatvėje tyrimo dalyvių apibūdinamas kaip nuolatinis nesaugumas, šaltis, budrumas ir prisitaikymas. Reikia kasdien ieškoti vietos miegui, saugotis kitų žmonių, išgyventi liūtų, šaltį ar sniegą. Kaip viena tyrimo dalyvė sako: „negali gyventi gatvėje ilgą laiką, ypač moteris“ (C11), nes

joms gatvė gali būti dar pavojingesnė dėl smurto ir nesaugumo. Ilgainiui benamystė keičia žmogaus kūną, emocinę būseną ir socialinius įgūdžius. Todėl išėjimas iš gatvės nėra vien lovos suteikimas: po daugelio metų gatvėje reikia ilgesnio palydėjimo, santykio ir pagalbos mokantis gyventi kitaip. Tai apibendrina dalyvio mintis: „Kai gyveni gatvėje, turi kitą galvą“ (C14).

Kita vertus, gyvenimas gatvėje nėra vien tik kančia. Kai kuriems tai gyvenimo vieta, prie kurios jie pripratę, nes „Kai pripranti gyventi gatvėje... Nėra lengva atvesti žmogų į bendruomenę. Nes gatvėje nėra taisyklių, nėra nieko. Tu gyveni sau, ar ne? Kaip tau patinka“ (C8). Gatvėje žmogus jaučiasi laisvas ir, nepaisant, nesaugumo ar kylančių pavojų, toks gyvenimo būdas jam atrodo priimtinesnis nei gyvenimas bendruomenėje. Būtent todėl benamystę patiriantys asmenys kartais atmeta siūlomą pagalbą. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad ilgainiui gatvėje yra nebaisu, o kai kam ten netgi patinka „gyventi gatvėje su draugais“ (C11). Tai rodo, kad asmuo gali priprasti prie gatvės gyvenimo, dėl ko kitas gyvenimo būdas tampa svetimas. Šis atmetimas gali būti siejamas su nepasitikėjimu kitais, noru būti vienam ar nenoru laikytis taisyklių.

Vienas tyrimo dalyvis gyvenimą gatvėje lygina su priklausomybe nuo narkotikų: „Nes benamio gyvenimas yra kaip narkotikai, ar ne? (C8). Tai rodo, kad gyvenimo gatvėje trauka ne visada yra paprastas pasirinkimas. Žmogus gali suprasti, kad toks gyvenimas jam kenkia, bet vis tiek prie jo grįžti, nes tai tampa įpročiu, iš kurio sunku išeiti. Kitas tyrimo dalyvis pasakoja, kad nors ir turėjo mylinčią šeimą ir saugius namus, jis vis tiek rinkosi gatvę ir vartojo narkotikus. Jis sako „suprantu pasirinkimus, kuriuos žmonės daro, suprantu, kodėl nori būti gatvėje, suprantu, kodėl neranda nieko kito, už ką kovoti“ (SC4). Šie žodžiai atskleidžia, jog asmuo tiesiog neturi gyvenimo tikslo ir motyvacijos dėl ko reiktų kovoti ir keistis. Dėl šios priežasties vien artimųjų palaikymas nėra pakankamas veiksnys įveikti benamystę, jei žmogus yra stipriai priklausomas nuo narkotikų ar paties gatvės gyvenimo būdo. Pokyčiui gali reikėti ne tik pasiūlytos vietos bendruomenėje, bet ir laiko, užmegzto santykio bei paties žmogaus apsisprendimo.

4.1.3. „Nematomi žmonės“

Tyrimo dalyvių pasakojimuose benamystę patiriantys asmenys atsiskleidžia kaip tie, kurių visuomenė dažnai nepastebi. BT įkūrėjas kunigas O. Benzi bendruomenę įkūrė norėdamas „padėti nematomiems žmonėms, tiems, kurių niekas nemato“ (DC1). Benamystę patiriantis asmuo dažnai tampa miesto vaizdo dalimi, pro kurį praeinama net nepasižiūrint. Tuomet žmogus gatvėje yra tarsi aplinkos dalis, o nebe asmuo. „Žmogus atsiduria gatvėje, tai yra, <...> niekas į tave nežiūri, <...> lyg tu nebeegzistuočiau, nes nebesi visuomenėje“ (C11). Ši mintis parodo, kad benamystė reiškia ne tik

namų praradimą, bet ir jausmą, kad esi išstumtas iš kitų žmonių pasaulio. Žmogus lyg ir gyvena tarp kitų, bet nėra matomas kaip svarbus ar vertingas.

Vienas tyrime dalyvavęs darbuotojas sako, kad benamystėje gyvenantys žmonės yra tarsi pažymėti ir tai būdinga daugumai šalių. „Žmonės gyvenantys gatvėje turi dvigubą etiketę. Jie turi benamių etiketę. Bet taip yra Italijoje, Lenkijoje, Lietuvoje” (DC1). Panašiai kalbama ir apie kalėjimo patirtį, nes „tu visada esi tas žmogus, tu visada esi kalinys” (DC1). Žmogaus tapatybė susiaurėja iki vienos jo gyvenimo patirties. Pirmiausia pastebimas ne pats žmogus, o jo benamystė, kalėjimo patirtis ar kokia kita jam priskirta „etiketė“. Dėl to jį lengviau atstumti, nepastebėti ar vertinti pagal jo praeitį.

Nematomumas pasireiškia ir labai paprastose kasdieninėse situacijose. Vienas tyrimo dalyvis klausia: „Kai praeini pro benamį, miegantį ant žemės. Tuėjai tiesiai, ar ne?” (DC1). Šis klausimas parodo, kaip lengvai visuomenė gali priprasti prie gatvėje esančio žmogaus ir praeiti pro jį nepažvelgdama. Ypač jautriai tai atsiskleidžia per švenčių patirtį, kai vienas dalyvis pasakoja „Kalėdų išvakarėse lijo, buvo šalta, ir visi išėjo į gatvę, nes Naujųjų Metų proga buvo fejerverkai. Aš neturėjau kur eiti, buvau purvinas. Visi žmonės balkonuose patenkinti, ar ne” (C7). Ši situacija parodo labai didelį kontrastą: vieni žmonės švenčia ir yra kartu, o benamystę patiriantis asmuo tuo metu yra vienas, nepastebėtas. Todėl benamystėje skaudu yra patirtis, kad esi šalia žmonių, bet esi jiems nematomas.

4.1.4. Taikomi metodai – užmegzti santykį ir grąžinti orumą

Darbas su benamystę patiriančiais žmonėmis apima daugiau nei tik bazinių poreikių patenkinimą. Pagalba pirmiausia prasideda nuo santykio kūrimo ir net trumpas susitikimas gatvėje gali tapti žingsniu pokyčio link, nes, pasak vieno darbuotojo „Šio darbo motyvas yra ryšys, susitikimas su kitu” (DR2). Tyrimo dalyvavę darbuotojai pabrėžia, kad žmonės patiriantys benamystę yra praradę orumo jausmą, o jo atkūrimas tampa vienu esminių jų darbo metodų. Bazinių poreikių patenkinimas „yra labai svarbu – atnešti sumuštinį, pamaitinti, bet tai beveik negražina orumo” (DC1). Tai rodo, jog pagalba suvokiama plačiau: svarbu ne tik suteikti maistą ir nakvynę, bet ir padėti žmogui vėl gyventi oriai.

Orumo atkūrimas siejamas ir su darbu. Viena darbuotoja teigia, kad „pagrindiniai veiksniai, mano nuomone, gali grąžinti jiems orumą per darbą” (DC3). Jis matomas ne kaip pajamų šaltinis, bet kaip galimybė asmeniui prisiimti atsakomybę, turėti dienos ritmą bei vėl pasijausti reikalingu. Tačiau kartu pabrėžiama, kad „svarbiausia yra grąžinti orumą tam darbui. Daugelis jo atsisako” (DC3). Tai rodo, kad darbas gali padėti žmogui atsitiesti, bet po ilgo gyvenimo gatvėje priimti tokį kelią gali būti sunku.

Tyrimo dalyviai benamystę patiriančius žmones mato kaip norinčius keistis, kaip žmones, „kurie nori susigrąžinti savo gyvenimą”(R10). Tačiau kai kuriems nepavyksta, kai kurie žmonės miršta gatvėje. Tai atskleidžia pačią skaudžiausią benamystės pusę, kai žmogus gyvena visuomenės nematomas, atstumtas, taip pat ir palieka šį pasaulį. Todėl darbas gatvėje, ryšio užmezgimas su žmogumi ir orumo atkūrimas yra svarbūs tam, kad žmogus būtų laiku pastebėtas ir neliktų vienas. Tai atskleidžia tyrime dalyvavusio darbuotojo žodžiai: “Mes visi esame žmonės, visi esame Dievo vaikai” (DC1).

4.1.5. Pagalbos būdai patiriantiems benamystę

Tyrimo dalyviai dalinasi, kad pagalba benamystėje esantiems žmonėms yra reikalinga, tačiau dažnai trumpalaikė ir nepakankama. Italijoje veikia įvairios organizacijos ir religinės bendruomenės, teikiančios tiek laikino apgyvendinimo paslaugas, tiek organizuojančios darbą gatvėje, kada žmonėms dalinamas maistas ir vanduo, tiek bazinių poreikių patenkinimo vietos, kur žmonės gali nusiprausti ir pavalgyti. Tyrimo dalyviai mini, kad organizacijos dirbančios su benamystę patiriančiais asmenimis, tarpusavyje koordinuoja savo veiklą ir yra pasiskirsčiusios savaitės dienomis, kuriomis teikia pagalbą gatvėje. Tai reiškia, kad skirtingomis dienomis į gatvę vyksta skirtingos organizacijos, todėl jų veikla nesidubliuoja, o pagalba benamystę patiriantiems žmonėms tampa reguliariesnė ir prieinamesnė. Tai rodo, kad pagalbos tinklas egzistuoja ir žmogumi bent iš dalies yra pasirūpinama. Tačiau ši pagalba atrodo suskaidyta ir ne visada vedanti į ilgalaikį pokytį. Žmogus gauna maisto ir kitą būtinąją pagalbą, kuri patogiai jam pristatoma tiesiai į gatvę. Tačiau be tęstinio palydėjimo ir įtraukimo į ilgalaikės pagalbos procesą, žmogus gali likti toje pačioje situacijoje, neįgydamas realių galimybių keisti savo gyvenimą.

Tyrimo dalyvių pasakojimuose matyti ir tai, kad žmogus ieškodamas pagalbos kartais susiduria ne su palaikymu, o su atstūmimu. Vienas tyrimo dalyvis pasakoja: “Mane išvarė iš bažnyčios. Vasarą miegodavau bažnyčios rūsyje. Nuėjau į savivaldybę prašyti pagalbos. Savivaldybė man pasakė: „Man tai nerūpi, susirask darbą“ (R9). Ši patirtis rodo, kad žmogus, kuris jau yra pažeidžiamas, gali dar kartą patirti, jog jis niekam nerūpi. Tai ypač skaudu, kai pagalbos negaunama iš institucijų ar bendruomenių, kurios turėtų padėti.

Tyrimo dalyvių pasakojimuose socialiniai darbuotojai vertinami dviprasmiškai. Viena vertus, jaučiamas nusivylimas, nes jie ne visada matomi kaip realiai lydintys ar palaikantys žmogų: „socialiniai darbuotojai nedaro nieko. Jie nereikalingi” (C8) Kita vertus, nuo socialinio darbuotojo sprendimo gali priklausyti, ar žmogus pateks į pagalbos sistemą ir gaus galimybę keisti savo

gyvenimą. Todėl socialinis darbuotojas čia atsiskleidžia ne tik kaip pagalbininkas, bet ir kaip žmogus, per kurį žmogui gali atsiverti arba užsidaryti kelias į pagalbą.

Laikinas apgyvendinimas tyrimo dalyvių taip pat vertinamas dvejopai. Viena vertus jis yra labai reikalingas ir svarbus, nes suteikia tai, ko labiausiai trūksta gyvenant gatvėje: šiltą lovą ir galimybę ramiai išsimiegoti. Vienas dalyvis sako, kad jis žinojo „kad bent jau suteiks pirminį prieglobstį, nors ir laikinai, tai yra, kad galėčiau iš karto miegoti. Man tai buvo svarbu“ (C8). Tačiau ta trumpalaikė pagalba neišsprendžia pačios benamystės problemos. Pasibaigus laikui žmogus vėl turi grįžti į gatvę, automobilį ar kitą nesaugią vietą: „kai čia baigsiu 15 dieną, grįšiu gyventi į automobilį, šitame šaltyje“ (R9). Tai rodo, kad laikina pagalba suteikia atokvėpį, be tolimesnio plano žmogus lieka panašioje situacijoje.

Kartais pagalba priklauso ne tik nuo žmogaus poreikių, bet ir nuo santykio su institucijomis: „priklauso nuo to, kaip tu elgiesi. Jei eini į socialines tarnybas, pradedi rėkauti ir prarandi viską, tada jie tavęs ims nekęsti ir tu nebeturi nieko, turi tik problemų“ (C7). Santykis su pagalbos sistema pasirodo gali būti trapus, nes netinkamas elgesys gali ir sutrukdyti.

4.2. Bendruomenė kaip šeima

4.2.1. Ryšio užmezgimo svarba

Analizuojant tyrimo dalyvių pasakojimus matyti, kad *BT* pagalba pirmiausia prasideda nuo ryšio kūrimo. Tyrime dalyvavęs darbuotojas sako, kad „be abejo, pirmiausia – ryšys“ (DR2). Tai rodo, kad bendruomenėje žmogui svarbu ne tik suteikti vietą miegoti, maistą ar kitą pagalbą. Pirmiausia reikia, kad žmogus būtų pastebėtas ir priimtas. Vienas darbuotojas paaiškina, kad einant pas žmones į gatvę ir atnešant jiems maisto, tai tampa „būdas užmegzti ryšį, sukurti santykius“ (DC1). Vadinasi, konkreti pagalba čia yra ne tik paslauga, bet ir priartėjimo prie žmogaus būdas.

Ryšys dažnai pradedamas kurti dar iki žmogui apsigyvenant bendruomenėje. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad bendruomenė ne tik laukia kol pats žmogus ateis, bet ir pati eina pas jį. Vienas tyrimo dalyvis sako: „Bendruomenė eina pas juos į gatvę. Kiekvieną savaitę“ (R10). Tai svarbu, nes atskirtyje esantis žmogus dažnai pats neieško pagalbos, gali būti pavargęs, nusivylęs ar praradęs pasitikėjimą. Todėl ryšio užmezgimas reikalauja darbuotojų ir savanorių pastangų. Kartais jis prasideda nuo labai trumpo pabuvimo šalia, nes „esmė yra buvimas kartu, net ir 5 minutes po tiltu“ (DR2). Iš tokio trumpo susitikimo, „gali gimti draugystė, gali gimti bendras gyvenimas“ (DR2).

Ryšio kūrimas tyrimo dalyvių pasakojimuose siejamas ir su „tiltų statymu“ (DC1). Vienas jų sako: „Tai ir yra tiltų statymas“ (DC1). Tarp benamystę patyrusių žmonių ir visuomenės dažnai būna atsiradęs didelis atstumas, nes žmogus būna nutolęs nuo šeimos, darbo, sveikatos sistemos ar kitų

institucijų. Todėl darbuotojų ir savanorių pastangos užmegzti ryšį tampa tarsi tiltas tarp žmogaus dabartinės situacijos ir galimybės gyventi kitaip. Šiame procese svarbų vaidmenį turi ir platesnis pagalbos tinklas: kunigai, gydytojai ar kt., kurie pastebi žmogų, duoda kontaktinę informaciją ir padrasina kreiptis pagalbos.

Apsigyvenus *BT*, santykis toliau kuriamas per kasdieninį gyvenimą. Tyrimo dalyviai dažnai kalba ne apie stogą virš galvos, bet apie žmones, kurie tampa draugais, broliais, seserimis ar tiesiog šeima. Ryšys čia kuriamas per pokalbius, bendrą darbą, veiklas, maisto dalijimąsi ir per gyvenimą kartu. Šią ryšio kūrimo logiką patvirtina ir stebėjimo protokoluose fiksuota tyrėjos patirtis pirmojo susitikimo metu: „Net man, svetimai, juos pirmą kart matant buvo saugu ir jauku“ (SU, 2026.02). Iškilus problemai pirmiausia stengiamasi kalbėtis, nes „Visada galima pasikalbėti, rasti sprendimą“ (R10). Tai rodo, kad žmogus nėra iš karto atstumiamas, o bandoma jį išgirsti ir kartu ieškoti išeities.

Tačiau ryšys nereiškia, kad žmogui visada yra sakoma „taip“. Vienas tyrime dalyvavęs darbuotojas aiškiai tai pabrėžia: „Tai nereiškia visada sakyti „taip“, tai reiškia pasakyti ir „ne“ dėl kito gerovės“ (DR2). Santykis nėra vien tik pritarimas viskam, nes kartais žmogui reikia ribų, ypač tada, kai jo elgesys kenkia jam pačiam ar kitiems bendruomenės nariams. Tos ribos nėra skirtos pažeminti ar atstumti, bet padėti žmogui suprasti savo elgesį ir jo pasekmes.

Ryšys nėra visada lengvas. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad būna nesutarimų, pykčių ir klaidų. Vienas jų sako, kad būna nutinka „koks nors kivirčelis <...> Nieko blogo nėra čia. Koks nedidelis kivirčas. Kartais nutinka“ (C7). Tačiau po tokių situacijų galima atsiprašyti, susitaikyti ir gyventi toliau. Tai primena santykius šeimoje, kurioje žmonės ne visada sutaria, bet mokosi išbūti vieni su kitais. Bendruomenėje taip pat mokomasi išlaikyti ryšį, net ir tada, kai jis svyruoja.

Ryšys yra svarbus ir žmogaus pokyčiui. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad bendruomenė žmogui „padeda visais įmanomais būdais“ (C8), suteikia galimybę atsitiesti ir pamatyti kitą kelią. Kai kurie šitą patirtį apibūdina kaip naują pradžią, sakydami, kad „čia tau suteikė galimybę atgimti“ (C8). Tačiau pokytis negali būti padarytas už žmogų. Vienas dalyvis sako: „Jei nusprendi, kad nori pasikeisti, turi pasikeisti pats“ (C14). Vadinasi, bendruomenė gali palaikyti, nukreipti ir suteikti sąlygas, bet pats žmogus turi priimti sprendimą keistis.

Ryšio užmezgimas *BT* siejamas ir su žmogaus savarankiško gyvenimo pradžia. Vienas tyrimo dalyvis pasakoja, kad jeigu žmogus ateina pas vadovą ir sako, jog susirado darbą ir namus, vadovui tai „bus pergalė, jis laimėjo. Taip. Nes jis tave atvedė čia, kai buvai niekas, o išėjai iš čia turėdamas darbą ir namus. Tai yra jų tikslas, būtent toks“ (C8). Ryšys bendruomenėje yra kuriamas tam, kad žmogus sugebėtų atsitiesti, sustiprėti ir po truputį vėl kurti savarankišką gyvenimą.

Darbuotojai ir savanoriai mokosi per praktiką. Vienas jų sako, kad „nebuvo padaryta pagal kokį nors metodą, metodas buvo sukurtas klystant“ (DC1), kitas patikslina, kad „ne tiek iš knygų, kiek

per tiesioginį gyvenimą su žmonėmis“ (DR2). Tai rodo, kad ryšio kūrimas yra gyvas ir natūralus procesas, kuriame yra bandoma, klystama ir mokomasi iš klaidų.

4.2.2. Tapimas šeima

BT pagalba žmogui peržengia įprastas socialinių paslaugų ribas, nes čia siekiama padėti žmogui pasijusti šeimos dalimi. Tyrime dalyvavę darbuotojai pabrėžia, kad *BT* <...> stengiasi suteikti šeimą“ (DC1) ir kad „Pagrindinė metodika – būti šeima, kurti šeimą kartu“ (DR2). Benamystę patyrusiam asmeniui dažnai trūksta ne tik namų, kaip fizinės vietos, bet ir žmonių, prie kurių jis galėtų priklausyti. Vien maisto ar lovos suteikimas, neišsprendžia jo vienišumo, todėl šeimos suteikimas čia reiškia, kad žmogus yra priimtas, matomas ir reikalingas.

Šeimos principas kyla iš Popiežiaus Jono XXIII bendruomenės idėjos priimti tuos, kuriuos visuomenė dažnai atsisako priimti. Pasakojama, kad kunigas O. Benzi paimdavo vaikus, „kurių niekas nenorėjo“ <...>. Nunešdavo juos į šeimą ir sakydavo: „Aš tau padariau dovaną“ (DC1). Ši mintis parodo, kad žmogus čia priimamas ne kaip problema, o kaip dovana. Bendruomenėje šeima suprantama plačiau nei kraujo ryšys. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad šeimos priima ir sunkias negalias turinčius vaikus, o „tie, kurie jį priima, tampa tėvais ir mamomis“ (DC1). Žmogus tampa „mūsų“ – priimamas, globojamas ir mylimas.

Šeimos patirtis ypač svarbi tiems, kurie neturi artimųjų. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „Daug žmonių yra vieniši, <...> neturi šeimos, neturi giminių. Galbūt jie ateina čia, randa grupę, prisiriša prie jos ir taip baigia savo gyvenimą“ (R10). Bendruomenė kai kuriems žmonėms tampa vieta, atstojančia tikrąją šeimą iki pat gyvenimo pabaigos. Popiežiaus Jono XXIII bendruomenės įkūrėjas kunigas O. Benzi „Paskutinius savo gyvenimo metus jis nusprendė praleisti *BT* su vargšais, su atstumtaisiais, nematomaisiais, ir mirė *BT* (DC1). Kai kurie tyrimo dalyviai sako, kad bendruomenėje gyvenantys žmonės jiems yra „dalis mano šeimos, kurios neturėjau“ (SC5). Tarpusavio ryšys čia yra toks artimas, kad vieni kitus vadina broliu, seserimi ar dėde.

Šeimiškumas ypač atsiskleidžia per šventes. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad svarbios progos čia visada minimos kartu, o anksčiau atskirtį patyrę asmenys ar buvę savanoriai sugrįžta per didžiąsias šventes. Stebėjimo užrašai šią švenčių kaip šeimiškumo patirtį papildė kasdienybės vaizdu: viena bendruomenės gyventoja tyrėjai pasakojo, „ar gali įsivaizduoti kaip mes šventėm Velykas čia... išsinešėm stalus, kepėm ant griliaus mėsą, grojo muzika, buvo saulė, buvo labai gera“ (SU, 2026.04) Ši scena rodo, kad šventės *BT* nėra vien organizuotas renginys, bet priklausymo patirtis: bendras stalas, maistas, muzika ir buvimas lauke kuria namų bei šeimos atmosferą žmonėms, kurie anksčiau dažnai buvo patyrę vienišumą ir atskirtį. Viena tyrimo dalyvė pabrėžia, kad „jie visada visi grįžta čia“

(DC3). Tai rodo, kad bendruomenė žmogui yra vieta, į kurią norisi sugrįžti ir kurioje jis yra laukiamas. Kadangi šventės dažniausiai praleidžiamos su artimaisiais, toks sugrįžimas leidžia suprasti, kad *BT* jiems yra kaip namai.

Šeimai būdingas artumas atsiskleidžia ir per bendrą laisvalaikį ar atostogas. Tyrime dalyvavusi darbuotoja dalinasi, kad atostogauti kiekvienais metais važiuodavo kartu su dviem bendruomenės gyventojomis, sako: „atostogų grupę sudarėme aš, E. ir K. ir M.“ (DC3). Tai parodo, kad santykis su gyventojais nėra tik profesinis. Jis kuriamas per kasdienybę ir gyvenimo dalijimąsi.

Gyvenimas kartu šeimoje ne visada yra lengvas. Vienas tyrime dalyvavęs darbuotojas sako, kad „labai malonu su juo gyventi, tai nėra lengva, nes vis dėlto namuose visada yra dar vienas žmogus, bet, žinote, matyti jį laimingą, kad jam su mumis vis dėlto gerai“ (DC1). Vadinasi, iš vienos pusės, priimti žmogų į bendruomenę ar savo namus yra prasminga, nes galima matyti, kad jis jaučiasi geriau ir yra laimingesnis. Iš kitos pusės, tam reikia prisitaikymo, kantrybės ir gebėjimo dalytis savo erdve su kitu žmogumi. Todėl šeimos suteikimas yra kasdienis įsipareigojimas būti kartu.

Dėl to bendruomenėje yra svarbūs pokalbiai ir „brolystė“. Viena tyrimo dalyvė sako: „Brolystė yra labai labai svarbi, nes jei mes tarpusavyje nebendraujame, santykiai, trumpai tariant, išblėsta. <...> puoselėdami dialogą tarpusavyje, visi žmonės visose situacijose sugeba pasiekti harmoningas situacijas. Sakykime, harmoniją“ (SC5). Tai rodo, kad šeima neatsiranda vien todėl, kad žmonės gyvena kartu. Ją reikia kurti kasdien: kalbėtis, spręsti nesutarimus, priimti, palaikyti vienas kitą, norint „pasiekti harmoniją“.

4.2.3. Bendruomenėje patiriamas šeimos jausmas

Tyrimo dalyviai *BT* gyvenančius žmones dažnai vadina šeima. Šis jausmas atsiranda ne tik todėl, kad žmonės gyvena kartu, bet ir dėl rūpesčio, pasitikėjimo bei tarpusavio ryšio. Vienas tyrimo dalyvis sako: „Šeima, viena šeima. Didelė šeima, labai didelė“ (DC1). Bendruomenė nėra tik pagalbos vieta ar laikinas prieglobstis, tai vieta, kurioje žmogus gali jaustis savas.

Kai kurie tyrimo dalyviai *BT* apibūdina kaip šeimą, kurios anksčiau neturėjo. Vienas jų sako: „Man jie yra mano šeima, šeima, kurios niekada neturėjau“ (SC5). *BT* kuriami ryšiai kai kuriems žmonėms padeda patirti tai, ko jiems anksčiau trūko. Žmonės čia vieni kitiems tampa kaip broliai ar seserys, o šeimos jausmas gimsta iš kasdienio buvimo kartu ir pagalbos vienas kitam.

Šeimos jausmas susijęs ir su namų patirtimi. Tyrimo dalyvių teigimu, *BT* žmogus gali jaustis „kaip namuose“ (DC3). Kitas tyrimo dalyvis paaiškina, kad tai gali būti ne tik vieta, bet ir žmogus, šalia kurio „jautiesi kaip namie, jautiesi mylimas“ (DR2). Namai *BT* nėra tik pastatas. Namai čia yra santykis, kuriame žmogus jaučiasi priimtas, pažįstamas ir mylimas.

Tyrimo dalyviai kalba ir apie tai, kad žmogus negali būti vienas. Vienas įvardina, kad neįmanoma žmogui būti vienam, nes „žmonės yra bendraujantys, žmogus negali būti vienas, tai neįmanoma. Arba esi pamišęs, arba kažkas panašaus“ (R10).

BT šeimos jausmas lydi pastoviai, nes čia žmogus gali rasti kitų, su kuriais gali kalbėtis, bendrauti ir nebūti vienas. Tačiau ne visi iš karto atsiveria. Vienas tyrimo dalyvis dalinasi, kad gyvena vienas kambaryje ir jam nereikia nieko, kas būtų šalia. Jis stengiasi būti atsargus, nes „Čia, jei rūpiniesi savo reikalais, viskas gerai, jei pradedi kalbėti – atsisveikink“ (C12). Tai rodo, kad bendruomenėje šalia atvirumo egzistuoja ir atsargumas. Kai kurie žmonės dėl ankstesnių patirčių sunkiai pasitiki kitais ir laikosi nuošaliai.

Kartu bendruomenėje matyti ir ryškus noras priklausyti. Vienas tyrimo dalyvis norėjo tapti popiežiaus Jono XXIII bendruomenės nariu, kitas dalinasi, kad čia yra ne priverstas, bet dėl to, kad jaučiasi *BT* nariu. Tai rodo, kad bendruomenė žmogui tampa ne tik vieta gyventi, bet ir vieta, kuriai jis nori priklausyti. Benamystę ar atskirtį patyrusiam žmogui tai svarbu, nes jis dažnai būna patyręs jausmą, kad niekur nebepriklauso.

4.2.4. „Čia tau paduoda ranką“

BT vieta, kur žmogui „paduoda ranką“. Tai reiškia ne tik materialinės pagalbos suteikimą, nes paduoti ranką - tai pastebėti žmogų, prieiti prie jo, būti šalia ir padėti jam išeiti iš sunkios situacijos. Žmogus, kuris buvo vienas, pavargęs, atstumtas, šioje bendruomenėje sutinka asmenis, suteikiančius jam tuo metu reikalingą pagalbą.

Tyrimo dalyviai pažymi, kad pagalba skiriama tiems, kuriems labiausiai jos reikia: „Tiems žmonėms, kurie yra sunkiausioje padėtyje, mes padedame savo pagalba“ (SC5). Bendruomenė pirmiausia mato tuos žmones, kurių gyvenimo situacijos sudėtingos: benamystę patyrusius, negalią turinčius asmenis, nuo smurto nukentėjusias moteris ar kalėjime buvusius žmones. Šių žmonių sunkumai greitai neišsisprendžia, todėl pagalba reikalauja kantrybės, laiko ir buvimo šalia. Pagalbos rankos motyvas stebėjimo duomenyse matomas labai konkrečiose kasdienėse situacijose. Tyrėja fiksavo: „Žmonėms turintiems negalią padeda kiti. Šalia manęs valgydavo moteris, maitino kitą, kuri turi negalią ir sėdi vežimėlyje“ (SU, 2026.04). Šis epizodas parodo, kad pagalba bendruomenėje nėra tik darbuotojų atliekama funkcija. Ji tampa bendra gyvenimo praktika, kurioje rūpestis kitu pasiskirsto tarp pačių bendruomenės narių.

Pagalbos ranka paduodama net ir tada, kai žmogus pats dar nėra pasiruošęs jos prašyti. Tyrimo duomenyse matyti, kad bendruomenės darbuotojai eina pas žmones į gatvę. Nėra laukiama, kol žmogus pats ateis. Bendruomenė pati pirma žengia žingsnį link žmonių, gyvenančių gatvėje. Tai

svarbu, benamystę patiriantys žmonės dažnai būna praradę pasitikėjimą, pavargę nuo atstūmimo ir nebetikintys, kad kas nors gali pasikeisti.

Tyrimo dalyvių pasakojimuose matyti, kad pagalba yra svarbi, bet ji negali pakeisti paties žmogaus apsisprendimo. Bendruomenė gali palaikyti, nukreipti ir būti šalia, bet žmogus turi pats norėti keistis. Kita vertus, vienam keistis labai sunku. Tyrimo dalyvis sako: „Vienas niekada nepasikeisi. Reikia būti bendruomenėje, kad pasikeistum“ (C14). Tai rodo, kad pokytis vyksta kartu su kitais. Žmogus turi norėti keistis, bet jam reikia aplinkos, kurioje jis nebūtų vienas.

Pagalba bendruomenėje prasideda nuo kasdieninių mažų žingsnių. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „tai gali būti netgi kasrytinis prausimasis, t. y. kasrytinis prausimasis yra būdas atsitiesti, būdas kažką daryti“ (SC4). Pokytis ne visada prasideda nuo didelių dalykų. Žmogui, kuris gyveno gatvėje, rytinė higiena, tvarka ir dienos struktūra gali būti pirmas žingsnis į pasikeitimą.

Pagalba suprantama ir kaip abipusis procesas. Vienas dalyvis pasakoja, kad grįžo į bendruomenę norėdamas „padaryti kažką kitiems, bet ir kažką sau, nes nebegalėjau likti ten, kur buvau. Taigi tai buvo duoti ir gauti“ (SC4). Tai rodo, kad žmogus nėra tik pasyvus pagalbos gavėjas. Jis gali pats prisidėti, rūpintis kitais ir tapti reikalingas bendruomenėje. Ši galimybė ne tik gauti, bet ir pačiam duoti, yra svarbi atkuriant žmogaus orumą.

Tačiau pagalba nėra lengva tiems, kurie ją suteikia. Buvimas su pažeidžiamais žmonėmis reikalauja ne tik profesinio, bet ir emocinio įsitraukimo. Tyrimo dalyviai kalba apie krizes, nuovargį ir norą pasitraukti. Vienas darbuotojas sako, kad „po tų 7 metų buvau labai pavargęs, labai, todėl nusprendžiau išeiti. Pasakiau „pakaks“ (DC1). Tai rodo, kad gyvenimas su pažeidžiamais žmonėmis reikalauja daug vidinių jėgų. Pagalba nėra greitas procesas, o ilgas kelias, kuriame neišvengiami nusivylimai, atkryčiai ir pasipriešinimas. Susidūrus su šiais iššūkiais, neperdegti kai kuriems padeda tikėjimas: „Viešpats, Jėzus, Švenčiausioji Mergelė, jie veda tave keliu, kuriuo turi eiti“ (SC5).

4.2.5. Atvira ir priimanti bendruomenė

Tyrimo dalyvių pasakojimuose *BT* atsiskleidžia kaip atvira ir priimanti bendruomenė. Šis atvirumas reiškia, ne tik vietos miegoti suteikimą. Čia priimami labai skirtingi, socialinę atskirtį patyrę žmonės. Viena tyrimo dalyvė sako, kad į *BT* „priimama daug vargstančių žmonių, benamių, <...> kurie ateina iš gatvės, buvusios prostitutės, <...> merginos, vaikinai su atminties problemomis, <...> įvairiomis ligomis, jie visi priimami į šią bendruomenę“ (SC5). Tai parodo, kad bendruomenė nevykdo tikslinės atrankos, ji yra atvira visiems, kurie dažnai lieka už visuomenės ribų.

Viena tyrimo dalyvė *BT* apibūdina per animacinio filmo „Barbapapa“ šeimos vaizdinį. Ji pasakoja, kad ši šeima pagal situaciją gali išsiplėsti ir susitraukti, o *BT* yra „panašiai - namas išsiplėčia

ir susitraukia priklausomai nuo aplinkybių” (SC5). Šita citata parodo bendruomenės lankstumą. Kai atsiranda nauja situacija ir kažkam reikalinga pagalba, namas tarsi „išsiplečia“ ir priima tuos žmones.

Tyrimo dalyviai pabrėžia, kad *BT* žmogus priimamas be diskriminacijos. Čia „neegzistuoja skirstymas, kuris ten vienoks ar kitoks, ar iš kur, ar atvyksta apsišlapinęs, apsikakojęs, purvinas... Priima visokius ir tai yra tikrasis žmogus“ (C7). Tai rodo, kad žmogus čia priimamas toks, koks tuo metu yra. *BT* pirmiausia stengiamasi priimti žmogų, o tada kartu su juo eiti pokyčio keliu. Šis priėmimas gali būti siejamas ir su krikščionišku požiūriu, kad „mes visi esame žmonės, mes visi esame Dievo vaikai” (C1).

Atvirumas matomas ir bendruomenės augime. Tyrimo dalyvė pasakoja, kad vadovas sulaukė daug prašymų, todėl priėmė daug žmonių, o pati bendruomenė „išsiplėtė, nes reikėjo labai daug vargšų, jiems reikia, todėl mes priėmėme daug vargšų į namus” (SC5). Bendruomenė plečiasi ne dėl plano, bet dėl konkretaus poreikio. Tai žmogiška, o kartu ir sudėtinga, nes kuo daugiau žmonių, tuo daugiau skirtingų poreikių, konfliktų, ir atsakomybių.

Tyrimo dalyvių pasakojimuose matyti, kad atvirumas nereiškia paprasto ar lengvo gyvenimo. Į bendruomenę ateina žmonės, turintys priklausomybę nuo alkoholio ar narkotikų, kai kurie atlikę ar dar atliekantys bausmę, patyrę smurtą ar turintys sveikatos sutrikimų. Kartu čia gyvena mamos su vaikais, šeimos su mažamečiais vaikais, taip pat vadovo L. šeima su kūdikiu, kuris būna kartu su visais ir ropinėja grindimis. Todėl priėmimas turi turėti ribas. Viena darbuotoja pastebi, kad negalima paprastai priimti žmogaus, turinčio priklausomybę nuo narkotikų, nes „galbūt tualete rasi narkotikų, praeis vaikas, paims, tai pavojinga“ (DC3). Todėl priėmimas reikalauja ne tik gerumo, bet ir atsakomybės.

Bendruomenėje susiduriama ir su atkryčiais. Vienas darbuotojas sako, kad „turi būti daug sprendimų, daug galimybių, daug atkryčių” (DR2). Tai rodo, kad pokytis nėra tiesus kelias. Žmogus gali išeiti, grįžti, atkristi ir vėl bandyti. Atvira bendruomenė turi priimti ne tik žmogaus norą keistis, bet ir jo trapumą.

Tyrimo dalyviai pasakoja ir apie žmones atsigaunančius nuo alkoholio ar narkotikų priklausomybių. Vieni jų palieka bendruomenę ir gyvena savarankiškai, kiti lieka ir padeda pačioje *BT*. Priėmimas gali tapti naujo gyvenimo pradžia.

Bendruomenės atvirumas atsiskleidžia ir per skirtingą žmonių įsitraukimą. Vieni gyvena pačioje *BT*, kiti atvyksta dienai, kai kurie tampa savanoriais ar savanoriauja siekdami sumažinti bausmės laiką kalėjime. Kiti rūpinasi transportu, lydi į ligoninę, atveža maistą ar padeda su vaistais. Bendruomenė ne tik priima tuos, kuriems reikalinga pagalba, bet ir suteikia jiems galimybę padėti patiems. Vienas tyrimo dalyvis sako: „tau suteikiama galimybė čia dirbti savanoriu” (C11). Tai rodo,

kad žmogus nėra visam laikui paliekamas kaip pagalbos gavėjas. Jis gali augti, įsitraukti, prisiimti atsakomybę ir pats padėti kitiems.

4.2.6. „Visi mes bepročiai“

Tyrimo dalyvių pasakojimuose ne kartą pasikartoja žodžiai „normalus“, „nenormalus“, „pamišęs“, „beprotis“ ar „kvailiai“. Nors iš pirmo žvilgsnio jie gali skambėti kaip įžeidžiančios etiketės, bet pasakojimuose vartojami kalbant apie žmonių kitoniškumą, sudėtingas patirtis, visuomenės etiketes bei pačios *BT* išskirtinumą. Ši tema atsiranda todėl, kad bendruomenėje susitinka žmonės, kurių gyvenimai dažnai neatitinka įprasto visuomenės supratimo apie „normalų“ gyvenimą.

Kai kurie tyrimo dalyviai bando atsiriboti nuo „nenormalumo“ etiketės. Vienas jų pasakoja, kad visada buvo normalus žmogus, kitas dalinasi, kad buvo „normalus, ne agresyvus žmogus, kaip ir visi“ (C13). Žmogus nenori būti sutapatintas tik su savo sunkumais. Benamystės patirtis, priklausomybės ar ligos nereiškia, kad žmogus yra mažiau vertingas. Už kiekvienos „etiketės“ yra asmuo su savo istorija.

Kita vertus, tyrimo dalyviai mato, kad *BT* yra neįprasta vieta, kurioje gyvena įvairūs žmonės su savomis gyvenimo istorijomis. Iš šalies toks bendras gyvenimas gali atrodyti keistas. Vienas tyrimo dalyvis sako: „Mes esame bepročiai“ (DC1) ir patikslina, kad „Jei ateisi pažiūrėti į *BT*, ką mes darome, suprasi, kad tai tikrai beprotiška, tokio dalyko nėra“ (DC1). Šiuo atveju žodis „beprotiška“ nereiškia kažko neigiamo. Jis parodo, kad bendruomenės gyvenimo būdas peržengia įprastas ribas. Tai matyti ir darbuotojo pasakojime, kai jis pasiūlo į savo namus priimti dvylika metų gatvėje gyvenusį žmogų. Nors pirmoji draugės reakcija buvo: „tu išprotėjai?“, tačiau „Po savaitės jis buvo mano namuose“ (DC1). Šis pavyzdys rodo, kad pagalba čia nėra tik paslauga iš atstumo. Kartais ji reiškia labai artimą priėmimą, kai asmuo įsileidžiamas į namus ir kasdienį gyvenimą. Daugeliui gali atrodyti nesuvokiamas gyvenimas su socialinę atskirtį patyrusiais asmenimis, tačiau bendruomenės nariams tai yra sąmoningai pasirinktas gyvenimo būdas, kylantis iš tikėjimo, artimo meilės ir pašaukimo.

Tyrimo dalyvių pasakojimuose „beprotybė“ kartais tampa net savotišku bendruomenės išskirtinumo ženklu. Viena dalyvė sako: „Jei taip gyveni, visi galvoja, kad tai beprotybė“ (DC3), nes *BT* gyvenimas nėra patogus ir įprastas - bendruomenė priima visus, nieko nediskriminuodama. Viena tyrimo dalyvė sako, kad žiūrint iš šalies „tu tikrai manai, kad jie pamišę“ (DC3). Priimti tuos, kurių niekas nenori ir gyventi su tais, kuriems reikia daug pagalbos, dalytis gyvenimu su labai pažeidžiamais žmonėmis nėra „normalu“ pagal įprasto gyvenimo normą.

Vis dėlto ne visi tyrimo dalyviai šį „beprotiškumą“ vertina teigiamai. Vienas dalyvis klausia: „Kaip čia galima būti laimingam?“ (C12) ir sako, kad „Čia prasidėjo gyvenimas, bet čia visi yra kvailiai“ (C12). Pasirodo ne visiems *BT* tampa namais ir šeima, kai kurie nori nuo jos atsiriboti, nenori būti tapatinami su tais, kurie gyvena joje. Benamystę patyrusiems asmenims gali būti sunku priimti ne tik savo situaciją, bet ir gyvenimą tarp kitų atskirtų patyrusių žmonių. Todėl žodžiai „kvailiai“ ar „pamišę“ gali tapti būdu atsiriboti ir parodyti, kad jie nėra panašūs į juos.

Svarbu tai, kad ta „normalumo“ ir „nenormalumo“ tema į *BT* atkeliauja kartu su pačių žmonių ankstesnėmis patirtimis. Tyrimo dalyvių pasakojimuose besikartojančios frazės tokios, kaip „Normali šeima. Normali.“ (C14), „visada buvau normalus žmogus“ (C11), „kai normalus žmogus kaip aš, aš elgiuosi normaliai <...>“ (C7), rodo vidinį norą gintis ir paneigti visuomenės neigiamą požiūrį į save. Tai noras atsiriboti nuo „nenormalumo“ etiketės ir priminti, kad dabartinė situacija neatspindi viso žmogaus gyvenimo. Benamystė ir kitos gyvenimo krizės gali paveikti žmogaus savivertę, todėl savo „normalumo“ pabrėžimas gali būti būdas išlaikyti orumą.

Tyrimo dalyviai kartais patys skirsto žmones į dvi grupes: į „vargšus“ ir „normalius žmones“. Tai atsiskleidžia vienos tyrimo dalyvės mintyje: „Dalytis su vargšais viskuo, ko negalima dalytis su normaliais žmonėmis, dalytis su vargšais“ (SC5). „Normalūs“ žmonės čia siejami su stabilesniu gyvenimu, o „vargšai“ yra tie, kurie patiria skurdą, benamystę, ligas ar atskirtį. *BT* šis skirtumas mažėja, nes gyvenant kartu visi tampa bendro gyvenimo dalimi.

4.3. Esminiai bendruomenės principai

4.3.1. Bazinių poreikių patenkinimas bendruomenėje

Tyrimo duomenys rodo, kad vienas svarbiausių *BT* principų yra bazinių poreikių patenkinimas. Pirmiausia žmogui reikia vietos, kur galėtų pavalgyti, nusiprausti ir išsimiegoti. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „čia bent gali nusiprausti, pavalgyti, miegoti“ (C14), kitas įvardina panašiai: „Čia gera gyventi, yra šiltas maistas, yra vonia, yra dušas, yra viskas“ (R10). Paprasti dalykai benamystę patiriančiam žmogui tampa labai svarbūs, nes suteikia saugumo ir leidžia trumpam atsitraukti nuo gatvės gyvenimo.

Tyrimo dalyviai dalinasi, kad bazinių poreikių patenkinimas suteikia palengvėjimą. „Man padeda bendruomenė, nes gražus dalykas bendruomenėje yra tai, kad ji pašalina daug problemų, suteikia lovą. Nes bendruomenėje, būdamas čia, turiu vietą, kur galiu nusiprausti. Ir aš ten einu, tada turiu vietą, kur galiu miegoti (C7). Kai žmogus turi saugią vietą pailsėti, jam nebereikia nuolat galvoti, kur praleisti naktį ar kaip pasirūpinti maistu. Tai svarbu, nes žmogui, ilgai gyvenusiam gatvėje, pirmiausia reikia bent minimalios ramybės. Tik tada galima galvoti apie tolimesnį pokytį. Tyrimo

dalyviai šią pagalbą vadina pirminiu prieglobsčiu. Vienas dalyvis sako: „Be to, žinojau, kad bent jau suteiks pirminį prieglobstį, nors ir laikinai, tai yra, kad galėčiau iš karto miegoti. Man tai buvo svarbu” (C8). Ši citata parodo, kad net laikinas apgyvendinimas gali būti žmogui reikšmingas. Tai neišsprendžia problemų, bet tampa pirmu žingsniu į saugesnį gyvenimą.

Bazinių poreikių patenkinimas stebėjimo metu atsiskleidė kaip bendruomenės kasdienį ritmą struktūruojanti praktika: „Pusryčiai, pietūs, vakarienė visi yra kviečiami su garsu. Ant stalo būna išdėliotos lėkštutės, puodeliai, įrankiai, eini, sėdi kur nori“ (SU, 2026.04). Šis aprašymas rodo, kad maitinimas nėra vien fiziologinio poreikio patenkinimas. Bendras valgymo ritmas kuria tvarką, nuspėjamumą ir bendrystę, todėl tampa viena iš būdų žmogui grįžti į stabilesnį kasdienį gyvenimą.

4.3.2. Išskirtinio žmogaus svarba

Tyrimo duomenyse išryškėjo, kad L. vaidmuo *BT* yra labai svarbus. Apie jį kalbėjo beveik visi tyrimo dalyviai. Net tie, kurie ne visada teigiamai kalba apie gyvenimą bendruomenėje ar santykius su kitais žmonėmis, apie L. atsiliepia pagarbiai. Vienas tyrimo dalyvis sako: „Aš esu prisirišęs prie L., labai myliu L. „(C8), kitas dalinasi, kad „nėra nuoširdesnio žmogaus <...> tikro kaip L., nėra nieko <...> labai sumanus žmogus, labai protingas, niekada su tavimi blogai nesielsia” (C12). Tai rodo, kad L. nėra tik formalus vadovas. Tyrimo dalyviams jis yra žmogus, kuris kelia pasitikėjimą, išklauso ir į kurį galima kreiptis pagalbos.

L. pasakojimuose apibūdinamas kaip vedlys. Vienas savanoris sako: “Kai atvykau čia, sutikau L., kuris man buvo puikus vedlys. Jis iki šiol yra mano dvasinis vadovas” (SC4). Jis taip pat paaiškina, kad „Daugelis žmonių čia L. mato vadovą, brolių, draugą, tėvą, į kurį galima kreiptis” (SC4). Tai parodo, kad pagalba *BT* nėra tik taisyklių nustatymas ar poreikių patenkinimas, bet žmonėms svarbu turėti žmogų, kuris juos mato, išklauso, pataria ir padeda iš naujo mokytis pasitikėti.

L. vaidmuo siejamas ir su pokyčiu. Vienas dalyvis sako: „jis man suteikė kitokį gyvenimo būdą. Galbūt jis net nežino, kad man padėjo. Kad padėjo man mąstyti kitaip” (SC4). Tai rodo, kad pagalba veikia per santykį, pokalbius, palydėjimą ir asmeninį pavyzdį. Žmogui, kuris gyveno gatvėje ir patyrė daug nesėkmių, gali būti sunku pačiam patyti kitokias galimybes. Todėl L. ne tik padeda konkrečiose situacijose, bet ir parodo, kad galima rinktis kitokį gyvenimą.

L. tyrimo dalyviams atrodo kaip žmogus padedantis iš pašaukimo. Vienas dalyvis sako, kad „Ne visi taip daro. Kas tai daro? Tai pašaukimas, L. pašaukimas iš tiesų yra, nes tokia struktūra yra jo rankose” (C8), kitas teigia, kad “L. daro viską, ką tik gali iš visos širdies, nes L. yra labai geras žmogus” (C12). Tai svarbu, nes benamystę patyrusiems žmonėms reikšminga, kad pagalba būtų nuoširdi. Jie dažnai būna patyrę abejingumą, todėl jiems svarbu jausti, kad žmogus veikia iš širdies.

Vienas tyrimo dalyvių, pirmą kartą pamatęs L., jo išvaizdą ir laikyseną susiejo su Jėzaus įvaizdžiu: „jis lipa laiptais, nulipa L. visas tooooks ir sako labas rytas, aš jam sakau kur palikai kryžių? Tu kaip Jėzus Kristus,, (C7). Toks vaizdinys pasakojimuose stiprina jo kaip patikimo žmogaus įvaizdį.

Jis nėra matomas tik kaip vadovas, jis gerbiamas ir mylimas žmonių, todėl jo patarimais ir sprendimais pasitikima. Tai atsiskleidžia ir vieno tyrimo dalyvio žodžiuose: “Jei turi eiti į pokalbius, eik į pokalbius, jei jis mano, kad tave priims, priims, jei ne, nusiųs kitur. Ir klausyk” (C8). L. yra autoritetas žmonėms, todėl jie linkę klausyti jo patarimų.

Kartu L. vaidmuo bendruomenėje nėra tik švelnus rūpinimasis. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad jis atsakingas už tvarką bei taisykles. Vienas dalyvis sako: “Bet jei kas nors grįš išgėręs ar ko kita, kitą dieną turės mišias su L.” ir patikslina, kad “jei tu prisigersi ir pavartosi narkotikų, L. lieps susipakuoti daiktus” (C7). Tai rodo, kad bendruomenėje meilė ir rūpestis nereiškia taisyklių nebuvimo, L. priima ir palaiko, bet kartu saugo bendruomenės gyvenimą. Jo vaidmuo dvejopas: jis padeda, palaiko, bet kartu ir reikalauja atsakomybės.

4.3.3. Tikėjimas ir pasitikėjimas Dievo pagalba

Tyrimo dalyvių pasakojimuose tikėjimas *BT* atsiskleidžia kaip svarbi bendruomeninio gyvenimo dalis. Jis pasireiškia per maldą, dvasinį palydėjimą, pasitikėjimą Dievo valia ir bandymą gyventi pagal Evangeliją. Viena tyrimo dalyvė pasakoja, kad „Ryte klausausi mišių, klausausi būtent šių maldų. Rožinio, mišių, pavyzdžiui, šįryt klausiausi rožinio” (SC5), skaito dvasines knygas. Tai rodo, kad tikėjimas jai yra kasdienybės dalis, padedanti susikaupti ir pradėti dieną.

Tikėjimas siejamas ir su gyvenimo prasme. Ta pati dalyvė dalinasi, kad anksčiau buvo „nutolusi nuo tikėjimo kelio, nebegalėjau rasti prasmės, orientacijos, kol nesutikau „Papa Giovanni“, šios bendruomenės“ (SC5). Tai rodo, kad bendruomenės atradimas jai tapo ne tik pagalbos vieta, bet ir galimybe iš naujo susidėti gyvenimą. Tikėjimas suteikia kryptį ir padeda išbūti sunkumuose.

Kitiems tyrimo dalyviams tikėjimas tampa jėgų šaltiniu. Tai atskleidžia tyrimo dalyvio žodžiai: “Dievas man davė jėgų, Viešpats. Jis man davė jėgų išbristi iš depresijos, atsikelti” (R9). Žmogui, patyrusiam benamystę ar kitą atskirtį, dažnai reikia tos vidinės atramos, todėl tikėjimas jiems padeda išlaikyti viltį, kad gyvenimas gali keistis.

BT tikėjimas siejamas ir su pasitikėjimu Dievo valia bei gyvenimo keliu. Tyrimo dalyviai sako, kad „Viešpats mane čia laiko” (SC4), „Jėzus, Švenčiausioji Mergelė, jie veda tave keliu, kuriuo turi eiti. Keliu, kuriuo turi eiti, keliu, kurį turi nueiti “ (SC5), taip pat “Aš vis dar esu kelyje” (SC4). Šiose citatose gyvenimas suprantamas kaip kelionė, kurioje žmogus gali klysti, sustoti ar parkristi, bet vis

tiesiog nėra pasmerkiamas. Tai svarbu kalbant apie benamystę patyrusius žmones, kurie dažnai jau būna patyrę atstūmimą ir nusivylimą savimi. Pokyčiui reikia laiko, todėl svarbus ne greitas rezultatas, o žmogaus palydėjimas.

Popiežiaus Jono XXIII bendruomenė tyrimo dalyvių apibūdinama kaip katalikiška bendruomenė, kurioje svarbus „susitikimas su Jėzumi“ (DR2). Tikėjimas čia suprantamas ne tik kaip malda ar religinės apeigos, bet ir kaip gyvenimo kryptis: bandymas gyventi pagal Evangeliją, mylėti, priimti ir eiti kartu su žmogumi. Kartu pripažįstama, kad nė vienas žmogus nėra tobulas ir visi mes klysta. Vienas tyrime dalyvavęs darbuotojas sako, kad „mes visi klystame. Todėl turi būti daug sprendimų, daug galimybių, daug atkryčių“ (DR2). Tai rodo, kad *BT* žmogaus pokytis suprantamas kaip ilgas procesas, kuriame gali būti klaidų ir atkryčių, todėl žmogus nėra nurašomas po pirmos nesėkmės. Tačiau tikėjimas ir pagalba čia nėra idealizuojami, nes „mes visi esame kelyje, esame tik žmonės, nė vienas iš mūsų nėra Jėzus, <...> dažnai nėra lengva mylėti kitą tokį, koks jis yra“ (DR2). Tai patvirtina ir kitas darbuotojas: „Jų charakteriai yra blogi <...> Mes su kai kuriais susitvarkome, susitvarkėme, vis dar susitvarkome“ (DC1). Tai rodo, kad tikėjimas bendruomenėje reiškia kasdienę pastangą gyventi pagal vertybes ir išbūti su žmogumi net tada, kai sunku.

Tyrimo dalyvis sako, kad *BT* yra katalikiška bendruomenė, nes „priklausome Popiežiaus Jono XXIII bendruomenei, mes esame bažnyčios dalis“ (DC1). Nepaisant to, bendruomenėje gyvena ir kitokio tikėjimo ar netikintys žmonės. Vienas dalyvis sako: „taip, aš esu musulmonas“ (R10) ir mini, kad jam netrukus prasidės ramadas. Kitas dalyvis teigia „aš netikiu Dievu <...> Niekada nebuvau bažnyčioje <...> niekada neklausiau mišių“ (C12), tačiau sako, kad gerbia besimeldžiančius žmones. Tai rodo, kad bendruomenėje pirmiausia matomas žmogus, o tik vėliau jo religija ar netikėjimas. Tai apibendrina tyrimo dalyvio mintis: „mes visi esame žmonės. Tada ateina tikėjimas“ (R10). Todėl tikėjimas čia veikia kaip kvietimas, o ne spaudimas ar prievarta, nes dvasinė pagalba, kaip ir bet kokia kita pagalba, yra veiksminga tik tada, kai ji nėra primetama.

Vienas tyrimo dalyvis mini „turiu savo dvasinę seserį“ (C8). Tai rodo, kad tikėjimas nėra tik asmeninis vidinis išgyvenimas, jis yra palaikomas dvasinio palydėtojo. Benamystę ar kitas sunkias krizes išgyvenusiam žmogui dažnai reikia ne tik patarimo, bet ir asmens, kuris padėtų tiesiog išbūti kelyje. Toks palydėjimas papildo bendruomeninį gyvenimą, nes suteikia erdvę būti išklausytam.

4.3.4. Pašaukimas būti bendruomenėje

Tyrimo dalyvių patirtys rodo, kad darbas ir savanorystė *BT* yra suprantami kaip pašaukimas. Pagalba kitam žmogui kyla iš vidinio jausmo ir tikėjimo. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad tai yra „kažkas, kas ateina iš viršaus, kažkas, kas kyla iš gero jausmo, kad turiu tai daryti, jaučiu, kad turiu

tai daryti” (SC4). Pagalba čia nėra tik geras darbas, kurį galima lengvai palikti. Tai tampa gyvenimo dalimi.

Pašaukimas tyrimo dalyvių pasakojimuose siejamas su tikėjimu ir Dievo kvietimu. Viena tyrimo dalyvė prisimena jai pasakytus žodžius, kad “Dievas pašaukė čia, netoli namų. Tai visada yra misija. <...> nereikia vykti į kitą pasaulio pusę <...> Dievas tave pašaukė čia ir yra patenkintas” (DC3). Tai rodo, kad pašaukimas čia yra suprantamas kaip misija, kuri gali būti ten, kur žmogus gyvena, šalia tų, kuriems reikalinga pagalba. *BT* jis reiškiasi kasdieniu gyvenimu kartu su pažeidžiamais žmonėmis.

Tyrimo dalyviai pašaukimą supranta kaip pagalbą artimui ir dalijimąsi gyvenimu su vargstančiais žmonėmis. Viena dalyvė sako: „pašaukimas yra padėti artimui. Padėti žmonėms” (SC5), vėliau įvardija, kad “Tai pašaukimas dalytis su vargšais. Dalytis su vargšais viskuo” (SC5). Tai rodo, kad pagalba čia nėra tik vienkartinė parama, bet kasdienis rūpestis, laikas, meilė ir buvimas kartu.

Tyrimo dalyvė pabrėžia *BT* unikalumą, kad „pašaukimo lygmenyje tai yra vienintelis tokio pobūdžio dalykas, nes dalintis su vargšais - ne visi daro“ (SC5). *BT* skiriasi nuo įprastų pagalbos formų. Pagalba čia yra suprantama ne tik kaip vienkartinė paslauga ar socialinė parama, o kaip bendras gyvenimas kartu su atskirtyje buvusiais žmonėmis.

Pašaukimas tyrimo dalyvių pasakojimuose siejamas su vidiniu kvietimu daryti gera. Vienas tyrimo dalyvis sako: „jaučiau poreikį, jaučiau Dievo pašaukimą, norėjau tapti kunigu. Jaučiau pašaukimą, kvietimą” (SC4). Tai rodo, kad įsitraukimas į *BT* kyla iš tikėjimo ir noro būti dėl kitų. Svarbus ir bendruomenės įkūrėjo kunigo O. Benzi pavyzdys: “Don Oreste, <...> jis – pašaukimas, kurį aš tikrai priėmiau” (DC3). Jis tyrimo dalyviams yra ne tik organizacijos įkūrėjas, bet ir žmogus, savo gyvenimo pavyzdžiu parodęs, kad toks kelias yra įmanomas. Kunigo O. Benzi vizija buvo sukurti namus, kuriuose būtų priimami „nematomi“ žmonės. *BT* gyvuoja todėl, kad pašaukimą perima kiti žmonės ir tęsia jį savo kasdieniu buvimu, rūpesčiu ir tarnyste, nes „tu gyvendamas taip supranti, kad tai įmanoma padaryti“ (DC3).

Pašaukimas *BT* siejamas ne tik su pagalbos teikimu, bet ir su paties žmogus vidiniu augimu. Viena dalyvė sako, kad “jie pasirinko šventėjimo kelią per šiuos žmones, šventėti per šiuos vargšus” (SC5). Tai rodo, kad procesas nėra vienpusiškas. Keičiasi net tik tie, kuriems padedama, bet ir tie, kurie padeda.

Pašaukimas kartais peržengia įprastas profesines ribas. Tyrimo dalyvio pasakojime tai atsiskleidžia per sprendimą priimti benamystę patyrusį asmenį į savo namus. Šis veiksmas buvo grindžiamas vidiniu pajautimu, kad taip reikia pasielgti, artimo meile ir pašaukimu tarnauti bendruomenėje.

4.3.5. Gydantis ryšys bendrystėje

Tyrimo duomenyse išryškėjo, kad *BT* vienas svarbiausių principų yra ryšys. Pagalba čia yra suprantama ne kaip paslauga, bazinių poreikių patenkinimas, bet kaip gyvenimas kartu su žmogumi. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „*BT* atstumo nėra. Mes su jais esame arti“ (DC1). Tai rodo, kad pagalba kuriama per kasdieninį santykį: bendrą valgymą prie stalo, gyvenimą ir dalijimąsi kasdienybėje. Bendruomenės stiprybė yra ne tik pagalbos organizavimas, bet ir paprastas buvimas kartu. Vienas tyrimo dalyvis sako: „mes pusryčiaujame, pietaujame ir vakarienėjame su jais <...> Taigi stiprybė yra būtent tai“ (DC1). Benamystę patyrę žmonės dažnai būna netekę pasitikėjimo kitais, patyrę atstūmimą ir vienišumą, todėl buvimas kartu gali tapti gydančia patirtimi.

Tyrimo dalyviai ryšį įvardina kaip bendruomenės pagrindą. Vienas sako: „Bendruomenės vaidmuo yra būtent toks – tai santykiai“ (DC1), o kitas pabrėžia, kad „ryšys ir yra tas esminis veiksnys“ (DR2). Kai žmogus jaučiasi priimtas ir matomas, jam gali būti lengviau pasitikėti kitais ir priimti pagalbą. Bendruomenė suvokiama ne kaip vieta, kurioje žmogus gauna paslaugą, bet kaip šeima, kuri eina kartu su juo.

Ryšys svarbus ne tik bendruomenės viduje, bet ir už jos ribų. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad pagalbai kartais pasitelkiami draugai, pažįstami ar kiti žmonės. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „Tai reiškia, kad, kiek įmanoma, mes stengiamės pažadinti žmonių širdis“ (DC1). Ryšys suprantamas plačiau, nei tik gyvenimas kartu, bet ir pagalbos tinklo kūrimas aplink žmogų.

Ryšys keičia ne tik benamystę patyrusius žmones, bet ir tuos, kurie jiems padeda. Ilgalaikis, nuolatinis buvimas kartu leidžia atskirti patyrusiam žmogui pasijusti matomam ir saugiam, o padedančiajam toks santykis gali tapti asmeniškai svarbus. Viena tyrimo dalyvė sako: „jos tapo mano šešėliu, aš jas prižiūriu nuo 2018 m.“ (DC3). Toks gyvenimas kartu leidžia geriau pažinti žmogų ir kurti pasitikėjimą, tačiau kartu reikalauja daug jėgų. Tyrimo dalyviai pasakoja, kad po ilgo gyvenimo kartu bendruomenėje kartais prireikia atsitraukti ir pagyventi atskirai. Viena darbuotoja mini, kad „išėjome, kad galėtume, <...> šiek tiek atsikvėpti, turėti namus“ (DC3). Tai rodo, kad ryšys yra svarbus, bet jis reikalauja daug jėgų, poilsio ir ribų.

Tyrimo duomenys rodo, kad ryšiai bendruomenėje nėra idealūs. Kai daug žmonių gyvena kartu, neišvengiamai atsiranda įtampų, baimių ir nesusikalbėjimų. Kartais žmogui lengviau „ieškoti kito klaidos“ (DR2) negu kalbėti apie save. Kartais lengviau patylėti, negu pasakyti, ką galvoji iš tikrųjų, nes bijai būti sukritikuotas. Todėl bendruomeninis gyvenimas tampa vieta, kurioje žmonės mokosi būti su kitais ne tik tada, kai viskas gerai, bet ir tada, kai kyla įtampa. Ryšys čia gydo ne todėl, kad jis visada malonus ar lengvas, bet todėl, kad per jį žmogus po truputį mokosi pasitikėti, kalbėtis, išbūti ir priimti kitą.

Tyrimo dalyvių pasakojimuose matyti, kad bendruomenėje svarbus ir paprastas kasdieninis buvimas kartu. Gyventojai jaučiasi priimti, pažįstantys vienas kitą ir gyvenantys ramiai. Po gyvenimo gatvėje toks buvimas bendruomenėje gali tapti labai reikšmingas, nes kartais gydo ne tik konkreti pagalba, bet ir pats gyvenimas kartu su kitais. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „Negalėčiau gyventi namuose nemąstydamas apie trobelę. Galvoju apie trobelę. Gerai. Man patinka trobelė“ (C8).

4.3.6. Buvimo kartu svarba

Tyrimo dalyvių pasakojimuose buvimas kartu atsiskleidžia kaip vienas svarbiausių *BT* bendruomeninio gyvenimo principų. Tai ne tik gyvenimas viename name, bet ir kasdienis dalijimasis maistu, pokalbiais, rūpesčiais, džiaugsmais, darbais, buitimi, poilsiu ir buvimu šalia. Vienas tyrimo dalyvis sako: „Aš čia supratau, ką reiškia būti su žmonėmis“ (C14). Tai rodo, kad žmogus bendruomenėje iš naujo atrado socialinį ryšį.

Buvimas kuriamas per paprastus kasdieninius dalykus. Tyrimo dalyviai pasakoja: „Na, juokaujame. Mes čia ilsimės <...> Kalbame, juokaujame. Ir tai yra bendruomenė“ (C14), „Mes esame kartu, valgome, geriame kartu. Viską darome kartu“ (C7), kiti mini „Žiūrime televizorių, gaminame maistą, kas nors skalbia, kas nors džiovina skalbinius, kas nors verda kavą“ (R9). Tai rodo, kad pagalba atsiskleidžia ne tik per specialius metodus, bet ir per paprastą kasdienį gyvenimą. Tokia kasdienybė suteikia stabilumą, ritmą, saugumą ir jausmą, kad yra kartu su kitais, o ne išstumtas už visuomenės ribų.

Buvimas kartu *BT* susijęs ir su priklausymo jausmu. Vienas tyrimo dalyvis, turintis grįžti gyventi į automobilį, sako: „Man gaila, kad palieku draugus, bet man skaudu, kad turiu vėl grįžti gyventi į savo automobilį“ (C14). Tai rodo, kad *BT* tampa ne tik vieta miegoti, bet ir vieta, kurioje užsimezga ryšiai. Žmogui, kuris gyveno gatvėje ir sako: „Aš neturėjau draugų“ (C11) tokia patirtis gali būti labai svarbi

Vis dėlto buvimas kartu nėra tik lengvas ir gražus. Kai kuriems žmonėms gyvenimas su kitais yra didelis pokytis. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad „buvau įpratęs būti vienas. Aš visada gyvenau vienas, penkerius metus. Vienas, visiškai vienas. Taigi, reikėjo išmokti taisyklių“. (C8) Tai rodo, kad bendruomeninis gyvenimas gali būti gydantis, ir sunkus, nes reikia mokytis dalintis erdve, prisitaikyti ir būti su kitais.

Tyrimo duomenyse matyti, kad bendruomenėje svarbi ir žmogaus laisvė rinktis. Vienas dalyvis sako: „jei žmogus nori gyventi vienas, būti nepriklausomas visą savo gyvenimą, spręsti visas gyvenimo problemas, jis gyvena vienas“ (C11). Kiti tyrimo dalyviai taip pat pabrėžia, kad niekas nėra laikomas jėga, nes „jei nori išeiti, išeik, pasivaikščiok. Niekas tavęs čia jėga nelaiko, <...> daryk

kaip nori“ (R10) ir patikslina, kad „Bendruomenė nenusprendžia, kokį kelią tu turi eiti“ (R10). Žmogus gali būti kviečiamas gyventi bendruomenėje, mokytis būti kartu ir kurti ryšius, bet pasirinkimas lieka jo. Tai svarbu, nes pagalba netenka prasmės, jei ji tampa prievarta.

Bendruomenėje žmogus turi rinktis, kaip gyventi ir kaip elgtis su kitais. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad bendruomenėje žmogus „atsiduri kryžkelėje. Ir kryžkelė tau pasako. Ką nori daryti. Elgtis gerai, elgtis blogai. Ką noriu daryti, aš renkuosi“ (C14). Bendruomenė yra vieta, kurioje yra sudarytos sąlygos žmogui pasikeisti, bet negali išgelbėti žmogaus už jį patį. Vienas darbuotojas dalinasi, kad: „turime išlikti sąmoningi, kad mes tik esame šalia: pakišame savo petį kitam, kartu verkiame, kartu juokiamės, tačiau to žmogaus, esančio šalia, mes patys nepakeliame, neišgelbėjame už jį patį“ (DR2). Tas buvimas kartu nereiškia gyventi už kitą žmogų, tai reiškia būti šalia, palaikyti ir padėti jam eiti savo keliu.

Gyvenimas kartu neišvengiamai sukuria ir konfliktų. Viena dalyvė pasakoja, kad kai kurie žmonės negali pakęsti vieni kitų, susiburia į grupes prieš kitus, o vakarienių ar pietų metu kyla ginčų: „Tai mažas miestelis, mažas kaimelis, jie niekada neišeina iš jo, todėl čia susidaro mažo kaimelio dinamika“ (DC3). Tai rodo, kad bendruomeninis gyvenimas yra labai žmogiškas ir natūralus. Jame yra ne tik artumas, pagalba ir bendrystė, bet ir įtampa, nesutarimai.

Šie sunkumai rodo, kad buvimas kartu reikalauja mokėjimo priimti kitą. Viena tyrimo dalyvė sako, kad čia „reikia mokėti gyventi kartu. Jei ne, kai yra durys, išėini“ (C11). Gyventi kartu šiems žmonėms reikia mokytis, ypač tiems, kurie ilgą laiką gyveno atskirtyje ar patyrė benamystę. Bendruomenėje žmogus mokosi būti su kitais, laikytis bendro ritmo, priimti taisykles ir kurti santykius. Tai svarbi reintegracijos dalis, nes grįžimas į visuomenę reiškia ne tik būsto turėjimą, bet ir gebėjimą gyventi tarp žmonių. Tačiau ne visi bendruomenę iš karto priima kaip naują pradžią. Vienas tyrimo dalyvis sako, kad tai „Gyvenimas, kuriame neturiu, ką veikti“ (C12), o kitas dalinasi: „kai atvyksti čia, tai reiškia, kad tavo gyvenimas baigtas, ar ne?“ (C8). Tai rodo, kad kai kuriems atvykimas į bendruomenę gali reikšti ir praradimą: laisvės, ankstesnio gyvenimo ar turėto savarankiškumo. Todėl žmogui reikia laiko susigyventi su bendruomeniniu gyvenimu bei atrasti, kad jis gali turėti prasmę.

BT šis mokymasis vyksta per kasdienį gyvenimą, kuris turi šeimos bruožų: maisto gaminimą, televizoriaus žiūrėjimą, žaidimą kortomis, dainavimą kartu. Ilgiau gyvenantys nariai padeda naujokams, supažindina juos su taisyklėmis, padeda įsilieti į bendrą ritmą ir palaiko, kai būna sunku. Tai rodo, kad bendruomenėje pagalba vyksta ne tik per darbuotojus ar savanorius, bet ir per pačių gyventojų tarpusavio palaikymą.

Gyvenimas kartu su benamystę patyrusiais žmonėmis *BT* yra sąmoningai pasirinktas pagalbos būdas. Vienas darbuotojas sako, kad „Mes valgome su jais ir gyvename su jais, miegame su jais“

(DC1). Pagalba nėra teikiama iš šalies, ji vyksta per bendrą gyvenimą. Tai yra *BT* išskirtinumas, nes žmogus čia nėra tik paslaugos gavėjas, bet tampa bendro gyvenimo dalimi. Tai leidžia geriau pažinti žmogų, tačiau kartu reikalauja daug kantrybės ir gebėjimo išbūti su kito žmogaus sudėtingumu.

4.3.7. Dalijimasis

Tyrimo dalyvių pasakojimuose dalijimasis atsiskleidžia kaip vienas svarbiausių *BT* bendruomeninio gyvenimo principų. Viena tyrimo dalyvė sako, kad „dalytis su vargšais. Tai labai gražus dalykas, kuris tave paliečia, palieka pėdsaką“ (SC5). Dalijimasis čia yra suprantamas plačiai: tai ne tik maisto, daiktų ar kambario dalijimasis, bet ir gyvenimo, darbo, rūpesčių bei kasdienybės dalijimasis. Vis dėlto tai nėra visada lengva: „Bet tada tu neturi savo gyvenimo, tu neturi, tu neturi savo gyvenimo“ (C11). Viena vertus dalijimasis kuria bendruomenę ir leidžia žmonėms būti kartu, bet, kita vertus, dalijantis beveik viskuo, žmogui gali pritrūkti asmeninės erdvės ir jausmo, kad jis pats kuria savo gyvenimą.

Bendruomenėje dalijamasi ne tik vieta ar maistu, bet ir atsakomybe už bendrą gyvenimą. Viena tyrimo dalyvė dalijasi, kad „Mes dirbame kartu, esame čia, dalijamės darbu, kasdienybė“ (C11), kiti pasakoja, kad dirba skalbykloje, virtuvėje, plauna indus ar tvarko bendras erdves. Per kasdienį darbų pasidalijimą ir pagalbą vienas kitam žmogus atranda savo vietą bendruomenėje, turi konkrečias atsakomybes ir prisideda prie kitų gerovės. Taip žmogus gali jaustis reikalingas ir tapti aktyviu bendruomenės nariu.

Svarbu tai, kad gyventi kartu ir dalintis beveik viskuo tai dar nereiškia draugystės. Viena tyrimo dalyvė sako, kad „čia tai ne draugystė, čia dalijimasis“ (C11). Žmogus gali būti tarp kitų, gauti pagalbą, pats padėti, bet vis tiek jausti, kad trūksta gilesnio asmeninio ryšio. Tuo tarpu kitas tyrimo dalyvis apie bendruomenės narius kalba kaip apie šeimą ir vadina juos dėde, broliu ir seserimi. Tai rodo, kad dalijimasis bendruomenėje išgyvenamas skirtingai: vieniems tai bendras gyvenimas ir pagalba, kitiems tai beveik šeimos ryšys.

Dalijimasis reiškia ir buvimą šalia žmogaus skurdo, ligos, psichikos sunkumų, priklausomybių ar skaudžių gyvenimo istorijų. Viena dalyvė sako, kad „Per vargšus dalijamasi visų rūšių skurdo: moraliniu, fiziniu, psichologiniu, psichiatrinio, maisto trūkumu, įvairiomis ligomis“ (SC5). Tai rodo, kad dalijimasis nėra tik graži bendrystė. Jis reikalauja kantrybės, ištvermės ir gebėjimo būti su žmogaus sunkumu. Nors tai ir sunku, tačiau vienas tyrime dalyvavęs *BT* savanoris teigia, kad „Aš tai darau dėl jų. Dėl jų. Jie yra ta trobelė.“ (KSC6). Svarbiausia čia yra gyvenantys žmonės, o dalijimasis yra kasdienis išbandymas, kuriam reikia laiko ir kantrybės.

BT dalijimasis neapsiriboja tik jos nariais. Vienas tyrime dalyvavęs darbuotojas sako, kad „Jei turime daugiau, mes atiduodame atvykstančioms šeimoms” (DC3). Bendruomenė turėdama daugiau, dalijasi su kitais stokojančiais.

4.3.8. Meilė

Tyrimo dalyvių pasakojimuose meilė atsiskleidžia kaip svarbus bendruomeninio gyvenimo principas. Ji čia suprantama ne tik kaip jausmas, bet kaip ir požiūris į kitą žmogų: priimti, būti šalia, juo rūpintis ir matyti ne tik jo problemas ar klaidas, bet pirmiausia patį žmogų. Viena tyrimo dalyvė pasakoja apie žmogaus, kuris gyvena jos namuose po dvylikos metų gyvenimo gatvėje, pokytį, kai psichiatras nustebęs pasakė: „matote, ką gali padaryti meilė?“ (DC3). Meilė čia yra suprantama kaip jėga, kuri gali padėti žmogui keistis, sveikti ir po truputį grįžti į santykį su kitais.

Meilė *BT* matoma kaip tai, kas palaiko visą bendruomenę: „Meilė, nes meilė yra vienintelis dalykas, kuris palaiko pasaulį <...> kuri viską veda į priekį. Jei ne, nebūtų šeimos namų, nebūtų bendruomenės, nebūtų viso pasaulio” (SC5). Ji siejama su šeima, namais, bendryste ir pačiu gebėjimu būti kartu. Žmogui, patyrusiam benamystę, tai ypač svarbu, nes jis turi jaustis priimtas, reikalingas ir mylimas.

Tyrimo dalyviai dalinasi, kad myli vieni kitus ir kad turi „mylėti vienas kitą. Nesiginčyti, padėti vienas kitam” (C7). Meilė bendruomenėje atsiskleidžia per buvimą kartu, rūpestį ir vienas kito priėmimą. Viena tyrimo dalyvė sako: „Man čia patinka, visi mane myli. Jaučiuosi mylima ir priimta tokia, kokia esu” (SC5). Žmogui yra svarbu, kad jis gali būti savimi, o ypač tam, kuris patyrė benamystę, kuris buvo atstumtas ir “nematomas”. Buvimas savimi padeda atkurti orumo jausmą.

Meilė bendruomenėje atsiskleidžia ir per prisirišimą prie žmonių bei pačios bendruomenės. Tyrimo dalyvis sako, kad yra „įsimylėjęs šitą bendruomenę” (C8) ir „prisirišęs prie L., labai myliu L.” (C8). Benamystę patyrusių žmonių santykiai dažnai būna nutrūkę arba įtempti, todėl prisirišimas prie bendruomenės ar konkretaus žmogaus gali rodyti, kad žmogus vėl pradeda kurti ryšį ir pasitikėti.

Meilė pasirodo ir per konkretų apsisprendimą priimti žmogų į savo gyvenimą. Viena tyrimo dalyvė pasakoja apie norą parsivesti žmogų į namus: „Aš įsimylėjau, Isa, noriu, kad jis būtų namuose su mumis“ (DC3). Tai rodo, kad meilė čia reiškia ne tik gražų jausmą, bet ir labai artimą priėmimą žmogaus į savo gyvenimą: rūpinimąsi juo, dalijimąsi namais ir kasdienybe. Toks meilės supratimas artimas krikščioniškai meilei, kuri siejama su kantrybe, ištverme ir rūpesčiu.

BT visi žmonės yra lygūs. Vienas darbuotojas sako, kad „aš taip pat galiu pabučiuoti benamę, nes ji yra žmogus” (DC1). Ši mintis parodo, kad benamystę patiriantis žmogus, kaip ir bet kuris kitas,

yra vertas artumo, pagarbos ar meilės. Pirmiausia jis yra žmogus, o ne jo „etiketės“, skurdas, ligos ar sunkios gyvenimo patirtys.

Vis dėlto meilė bendruomenėje nėra visiems vienoda. Bendruomenėje visi skirtingi, todėl su vienu lengviau būti, su kitais sunkiau. Tačiau tai nereiškia, kad meilė išnyksta. Greičiau ji tampa kasdienine pastanga priimti ir tuos žmones, su kuriais nėra lengva.

DISKUSIJA

Tyrimė benamystė atsiskleidžia kaip pripažinimo stokos patirtis. Benamystę patyrę asmenys kalba apie jausmą, kad visuomenė jų nebemato kaip asmenų. **Socialinio nematomumo perspektyva** leidžia šią patirtį suprasti kaip situaciją, kai žmogus fiziškai yra matomas, tačiau socialiai nepripažįstamas. Jis tampa nebe konkrečiu žmogumi su savo istorija, o kategorija: „benamis“, „priklausomas“, „pavojingas“ ar „probleminis“. Toks matomumas paradoksalus: žmogus pastebimas kaip problema, bet nematomas kaip asmuo.

Ši teorinė perspektyva padeda interpretuoti ir tyrime išryškėjusią „(ne)normalumo“ kalbą. Ji rodo, kad stigma veikia ne tik išorėje, bet gali būti perimama ir pačių socialinę atskirtį patyrusių asmenų. Žmogus gali būti priimtas į bendruomenę, tačiau jam vis tiek gali būti sunku priimti save kaip jos dalį, nes ankstesnės patirtys yra suformavusios gėdos, nepasitikėjimo ar atsiribojimo reakcijas. Todėl socialinis matomumas atkuriamas ne vien suteikiant vietą gyventi, bet ir per pripažinimo gestus: pasisveikinimą, pokalbį, dėmesį ir galimybę būti reikalingam.

BT duomenyse šie gestai pasirodo kaip kasdienės bendruomenės praktikos. Tyrimo kategorija „čia tau paduoda ranką“ gali būti suprasta kaip socialinio matomumo atkūrimo simbolis. Rankos padavimas reiškia ne tik fizinę pagalbą, bet ir ženklą, kad žmogus nėra paliktas už santykio ribų. Tokiu būdu BT pagalba tampa ne tik išgyvenimo palaikymu, bet ir pripažinimo praktika.

Socialinio darbo per santykį teorija leidžia BT bendruomenę suprasti kaip įveikos tinklą, kuriame pagalba gimsta ne iš vieno specialisto sprendimo, bet iš skirtingų žmonių bendro veikimo. Tyrimo duomenyse bendruomenė nėra aiškiai padalyta tik į profesionalus ir klientus. Joje dalyvauja darbuotojai, savanoriai, benamystę patyrę asmenys ir kiti bendruomenės nariai. Toks santykių tinklas leidžia pagalbą suprasti kaip bendrą procesą, kuriame žmogus nėra vien paslaugos gavėjas, bet ir bendro gyvenimo dalyvis.

Tai svarbu todėl, kad tyrime benamystė atsiskleidžia kaip santykių suirimo ir priklausymo praradimo patirtis. Šiame kontekste, vien lovos, dušo ar maisto suteikimas negali būti pakankamas atsakas. Lovos suteikimas apsaugo nuo šalčio, tačiau neatkuria priklausymo jausmo. Todėl BT kuriami tarpusavio ryšiai ir bendra kasdienybė tampa esmine pagalbos dalimi.

Socialinio darbo per santykį perspektyvoje aptariamas abipusiškumo principas padeda paaiškinti, kodėl BT gyventojų įtraukimas į bendruomenės veiklas svarbus orumo atkūrimui. Tyrimo duomenyse matyti, kad žmonės nėra paliekami vien pasyvių pagalbos gavėjų pozicijoje. Jie gali padėti kitiems, prisidėti prie tvarkos, darbo, maisto dalijimo, rūpesčio silpnesniais ar bendruomenės kasdienybės palaikymo. Tokiu būdu žmogus nebėra tik „vargšas“ ar „globojamas“, bet tampa

veikiančiu ir reikalingu asmeniu. Tai leidžia kalbėti apie įgalinimą, kai žmogus stiprėja santykiuose, kuriuose jo buvimas ir veiksmai turi reikšmę kitiems.

Ši teorija padeda suprasti ir BT metodo neapibrėžtumą. Tyrimo dalyvių teigimu, bendruomenės veikimo būdas formavosi ne pagal iš anksto parengtą schemą, bet per bandymus, klaidas ir tiesioginį gyvenimą su žmonėmis. Tai dera su aptartu indeterminizmo principu: sudėtingose socialinėse situacijose ne visada galima iš anksto žinoti, kas padės konkrečiam žmogui. Todėl BT praktika nėra metodikos nebuvimas, o kasdienybėje formuojama santykių kūrimo metodika.

Radikalaus svetingumo perspektyva leidžia BT interpretuoti kaip atvirą namų ir etinio priėmimo erdvę. Šioje perspektyvoje svarbiausia ne tik tai, kad žmogus įleidžiamas į pastatą, bet tai, kaip jis priimamas. Tyrimo duomenyse pasikartoja mintis, kad BT priima tuos, kurie kitur dažnai nepriimami. Tokia pagalba peržengia įprastą paslaugos logiką, nes žmogus sutinkamas ne per „tinkamumo“ kriterijus, bet per jo pažeidžiamumą.

Ši perspektyva padeda išvelgti BT pagalboje slypinčią įtampą. Viena vertus, bendruomenė siekia priimti žmogų tokį, koks jis yra: pavargusį, sergantį, priklausomą, socialiai atstumtą ar nepasitikintį kitais. Tai artima besąlyginio svetingumo idealui, kai žmogus priimamas dar prieš jo „sutvarkymą“. Kita vertus, realus bendruomeninis gyvenimas negali būti visiškai beribis. Jam reikalingos taisyklės, atsakomybė, saugumas, dienos ritmas ir pagarba kitiems. Todėl BT svetingumas nėra naivus ar romantiškai beribis. Jis nuolat derinamas su ribomis, kurios saugo ne tik ateinantį žmogų, bet ir visą bendruomenę.

Ji leidžia kitaip suprasti ir bazinių poreikių tenkinimą. Maistas, dušas, šilta lova ar galimybė pailsėti nėra vien socialinių paslaugų vienetai. Jie tampa konkrečiu atsaku į kito žmogaus pažeidžiamumą. Tačiau BT atveju šie veiksmai neatskiriami nuo santykio. Baziniai poreikiai tenkinami ne anonimiškai, bet bendro gyvenimo kontekste, todėl jie tampa svetingumo praktika: žmogui ne tik suteikiama tai, ko trūksta, bet ir parodoma, kad jis gali būti priimtas į namų ir bendruomenės erdvę.

Šeimos motyvas šioje diskusijoje yra ypač reikšmingas. Tyrimo rezultatai rodo, kad BT siekia ne tik suteikti prieglobstį, bet ir kurti šeimą santykį. Benamystę patyrusiam žmogui dažnai trūksta ne tik fizinių namų, bet ir žmonių, pas kuriuos jis galėtų grįžti ir kuriems rūpėtų. Todėl bendruomenės kaip šeimos idėja reiškia alternatyvią socialinę struktūrą, kurioje žmogus gali patirti priklausymą. Vis dėlto ši metafora turi būti vertinama kritiškai. Šeima gali būti saugumo, bet ir konflikto, priklausomybės ar galios santykių vieta. Todėl BT nėra idealizuota erdvė be įtampos. Joje taip pat susiduriama su nuovargiu, nesusikalbėjimu ir ribų poreikiu.

Šis kritinis aspektas ypač svarbus kalbant apie darbuotojus ir savanorius. Tyrimo duomenys rodo, kad gyvenimas kartu su pažeidžiamais žmonėmis reikalauja didelio emocinio įsitraukimo.

Santykis yra BT pagalbos stiprybė, bet kartu ir jos trapumo vieta. Pagalba negali būti grindžiama vien neribotu davimu, nes tai gali vesti į nuovargį ir perdegimą. Todėl santykiu grindžiama bendruomeninė pagalba tvاري tik tada, kai rūpinamasi ne tik pagalbos gavėjais, bet ir padedančiaisiais, jų palaikymu ir galimybe dalytis atsakomybe.

Taigi BT atvejis leidžia permąstyti pagalbą benamystę patiriantiems asmenims. Ji čia atsiskleidžia ne kaip linijinis procesas, kuriame žmogui suteikiama paslauga ir tikimasi greito pokyčio, bet kaip ilgas, trapus ir neapibrėžtas santykių kūrimo kelias. Pokytis vyksta per kasdienius susitikimus, bendrą veikimą, klaidas, atkryčius, ribas ir naujus priėmimo gestus. Šiuo požiūriu BT svarbi ne kaip tiesiogiai perkeliamas modelis, bet kaip alternatyvi perspektyva, leidžianti permąstyti santykiu grindžiamos pagalbos galimybes.

Ribotumai

1. Tyrime yra analizuojamas vienas konkretus atvejis - Italijoje veikianti *BT*. Todėl gautos įžvalgos atspindi šios bendruomenės narių patirtis ir negali būti tiesiogiai siejamos su visais benamystę patiriančiais asmenimis ar kitomis pagalbą teikiančiomis organizacijomis. Svarbu atsižvelgti ir į kultūrinius skirtumus: Italijoje bendruomeniškumas, artimesnis tarpasmeninis bendravimas ir kasdieninis buvimas kartu gali turėti kitokią reikšmę nei Lietuvoje. Dėl šios priežasties *BT* taikomi bendruomeninio gyvenimo principai negali būti automatiškai perkelti į kitą kultūrinę aplinką, jų tinkamai neadaptavus. Todėl tikslas buvo ne statistiškai apibendrinti rezultatus, bet giliau suprasti konkretų atvejį ir jo veikimo principus.

2. Tyrime dalyvavo tik tie bendruomenės nariai, kurie savanoriškai sutiko dalyvauti tyrime. Dalis bendruomenės narių atsisakė dalyvauti, todėl nebuvo išgirstos visos galimos patirtys ir nuomonės. Tai galėjo turėti įtakos tyrimo rezultatams, nes tyrime atsispindėjo aktyvesnių ir labiau įsitraukusių bendruomenės narių perspektyvos.

3. Tyrimas buvo vykdomas Italijoje, todėl interviu buvo atliekami italų kalba (išskyrus vieną, kuris vyko lietuvių kalba) ir vėliau verčiami į lietuvių kalbą, neaiškius žodžius ir sąvokas tikslinantis su *DeepL* vertimo programa. Nepaisant pastangų užtikrinti vertimo tikslumą, egzistuoja rizika, kad dalis prasmų, kultūrinių niuansų ir kalbinių subtilybių galėjo būti prarastos vertimo procese.

4. Vienas iš atrankos kriterijų buvo gebėjimas bendrauti tyrėjai suprantamu italų kalbos dialektu. Dėl šios priežasties dalis bendruomenės narių negalėjo dalyvauti tyrime ir kai kurios patirtys galėjo likti neatskleistos.

5. Tyrėja bendruomenėje ne tik atliko interviu, bet ir gyveno bei dalyvavo kasdienėje jos veikloje. Toks artimas santykis su tyrimo lauku suteikė galimybę geriau suprasti bendruomenės

gyvenimą, tačiau kartu galėjo turėti įtakos duomenų interpretacijai. Tyrėjos asmeninė patirtis dirbant su benamystę patiriančiais žmonėmis ir domėjimasis alternatyviomis pagalbos formomis taip pat galėjo veikti tyrimo perspektyvą bei jautrumą tam tikroms temoms.

6. Tyrimo dalyvių grupė buvo įvairialypė, joje dalyvavo darbuotojai, savanoriai, benamystę patyrę asmenys. Tai leido pažvelgti į reiškinį iš įvairių pusių, bet kartu apsunkino galimybę detaliai analizuoti kiekvienos grupės atskirai specifines patirtis.

7. Kadangi tyrimas atliktas krikščioniškoje bendruomenėje, priklausančioje Popiežiaus Jono XXIII bendruomenei, dalyvių patirtys gali būti susijusios ne tik su bendruomeniniu gyvenimu, bet ir su bendruomenės religiniu bei vertybiniu pagrindu. Todėl nėra galimybės aiškiai atskirti, kiek teigiamų pokyčių lemia pats bendruomeninis gyvenimas kaip pagalbos modelis, o kiek pati bendruomenės dvasinė kultūra, religinės praktikos ar tikėjimu grindžiami santykiai.

IŠVADOS

- 1. Benamystė šiame darbe atsiskleidė kaip daugialypis socialinės atskirties, asmeninio pažeidžiamumo ir santykių praradimo procesas.** Literatūros analizė ir empirinio tyrimo duomenys parodė, kad benamystė negali būti suprantama vien tik kaip fizinio būsto neturėjimas. Ji susijusi su skurdu, socialine atskirtimi, sveikatos sunkumais, priklausomybėmis, trauminėmis patirtimis, artimųjų netektimis, nutrūkusiais socialiniais ryšiais ir stigmatizacija.
- 2. Pagalbos benamystę patiriantiems asmenims formų analizė parodė, kad laikina ir fragmentiška pagalba nėra pakankama ilgalaikiam pokyčiui.** Tradicinės pagalbos formos – apnakvindinimas, maitinimas, higienos paslaugos, socialinės konsultacijos – yra būtinos, nes atliepia neatidėliotinus žmogaus poreikius. *Pirmiausia būstas* modelis išryškina būsto kaip pagalbos pradžios sąlygos reikšmę, tačiau tyrimo duomenys rodo, kad ilgalaikiam stabilumui svarbus ir nuoseklus palydėjimas bei savarankiško gyvenimo gebėjimų atkūrimas.
- 3. Gyvenimo gatvėje patirtys atskleidė, kad benamystė veikia žmogaus saugumą, savivoką, orumą ir gebėjimą priimti pagalbą.** Gatvė tyrime išryškėjo kaip prieštaringa erdvė: ji siejama su nesaugumu, socialine atskirtimi ir orumo pažeidimu, tačiau kai kuriems asmenims tampa įprasta gyvenimo aplinka, kurioje susiformuoja savitos išgyvenimo taisyklės. Todėl išėjimas iš benamystės reikalauja ne tik būsto, bet ir saugios aplinkos bei pasitikėjimo pagalba atkūrimo.
- 4. BT bendruomeninės pagalbos savitumas atsiskleidžia per kasdienės bendrystės praktikas ir namų atmosferos kūrimą.** Dalyvaujančio stebėjimo metu atsiskleidė, kad BT pagalba vyksta per kasdienį gyvenimą: bendrus valgius, pokalbius, darbą, maldą, buvimą kartu, konfliktų sprendimą ir gyvenimą po vienu stogu. Fizinė aplinka, bendros erdvės ir namų atmosfera tampa reikšminga pagalbos dalimi, nes leidžia žmogui patirti ne institucijos, o namų artumą.
- 5. BT pagalbos principai sudaro sąlygas benamystę patyrusių asmenų reintegracijai.** BT bendruomeninis gyvenimas grindžiamas šeimyniškumu, dalijimusi, savitarpio pagalba, atsakomybe, tikėjimu, pašaukimu, darbu, tarnyste. Šie principai padeda žmogui pamažu įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, prisidėti prie bendrų veiklų ir kurti socialinės reintegracijos prielaidas.
- 6. Santykis, priėmimas ir ribos BT pagalbos procese tampa žmogaus įgalinimo sąlygomis.** Tyrimo duomenys atskleidė, kad bendruomeninė pagalba nėra vien besąlygiškas priėmimas. Ji taip pat reikalauja ribų, atsakomybės, prisitaikymo prie kitų, konfliktų sprendimo ir savo pasirinkimų apmąstymo. Todėl BT pagalba veikia ne tik per rūpestį, bet ir per bendro gyvenimo sąlygas, kurias padeda žmogui mokytis savarankiškumo.

7. Bendruomeninis gyvenimas BT yra reikšmingas, bet kartu sudėtingas pagalbos procesas. Bendruomenė kuria artumo ir priklausymo patirtį, tačiau gyvenimas kartu neišvengiamai kelia įtampų, konfliktų ir poreikį derinti skirtingas patirtis, įpročius bei ribas. Tai rodo, kad bendruomeninė pagalba neturėtų būti idealizuojama kaip lengvas ar savaime veikiantis modelis.

8. Tyrimas atskleidė, kad BT pagalba yra bendrai kuriamas procesas. Padedančiųjų patirtys rodo, kad ji reikalauja ilgalaikio įsipareigojimo, tarnystės, atsakomybės ir pasirengimo priimti žmogų jo pažeidžiamume. Tai leidžia BT suprasti kaip bendruomenę, kurioje pagalbos procesą palaiko ne vien formalūs vaidmenys, bet ir skirtingų žmonių įsitraukimas į bendrą gyvenimą.

9. Socialinio nematomumo perspektyva leidžia suprasti benamystę kaip orumo ir pripažinimo praradimą. Tyrimo dalyvių patirtys rodo, kad benamystę patiriantis žmogus dažnai tampa matomas tik kaip socialinė problema, tvarkos pažeidimas arba stereotipinė „benamio“ figūra. Toks matymas paradoksaliai reiškia nematomumą, nes žmogaus individuali istorija, skausmas, gebėjimai, troškimai ir vertė lieka nepastebėti. BT kontekste svarbu tai, kad žmogus pradedamas matyti ne per etiketę, bet per jo asmeniškumą. Tokiu būdu bendruomenė tampa vieta, kurioje atkuriamas ne tik socialinis ryšys, bet ir žmogaus pripažinimas.

10. Radikalaus svetingumo koncepcija padeda paaiškinti, kaip BT pagalba peržengia įprastą socialinės paslaugos modelį. Svetingumas šiame kontekste nėra tik mandagus priėmimas ar materialinė parama. Jis reiškia pasirengimą priimti žmogų, kuris visuomenėje dažnai laikomas nepatogiu, nenuspėjamu, keliančiu sunkumų. Todėl BT gali būti suprantama kaip erdvė, kurioje žmogus priimamas dar prieš jam „pasitaisant“ ar įrodant savo vertę. Toks priėmimas svarbus, nes jis nutraukia sąlyginio pripažinimo logiką ir leidžia žmogui patirti, jog jo vertė nepriklauso vien nuo funkcionalumo ar atitikimo normoms.

11. Socialinio darbo per santykį teorinė perspektyva leidžia BT suprasti kaip pagalbos tinklą, kuriame pagalba kuriama abipusiškai. Šiame tyrime pagalba nėra vien specialisto intervencija į pasyvų žmogaus gyvenimą. Ji labiau primena santykių tinklą, kuriame dalyvauja patys benamystę patyrę žmonės, bendruomenės nariai, savanoriai, darbuotojai ir platesnė aplinka. Toks pagalbos supratimas svarbus, nes jis leidžia žmogų matyti ne tik kaip problemų turėtoją, bet ir kaip galintį dalyvauti, prisidėti, kurti ryšius ir prisiimti atsakomybę. Taigi pagalba tampa ne vien nukreipta į žmogų, bet kuriama kartu su juo.

REKOMENDACIJOS

Socialiniams darbuotojams ir specialistams, dirbantiems su benamystę patiriančiais asmenimis:

Skirti daugiau laiko ryšio kūrimui su žmogumi. Svarbu užmegzti tokį santykį, kuriame benamystę patiriantis asmuo jaustųsi matomas ir priimtas.

Priimti galimus žmogaus atkryčius ir neskubinti jo pokyčio. Svarbu suvokti, kad išėjimas iš benamystės ilgas procesas, kuriame gali būti sustojimų, grįžimų atgal ir abejonių.

Socialiniams darbuotojams dirbantiems su benamystę patiriančiais žmonėmis svarbu rūpintis ir savimi. Todėl būtina skirti pakankamai laiko poilsui, supervizijoms ir, jei darbuotojui svarbu, dvasinei praktikai.

Socialinio darbo studijų rengėjams:

Supažindinti socialinio darbo studentus su *BT* kaip išskirtiniu pagalbos modeliu benamystę patiriantiems žmonėms. Svarbu ugdyti specialistus, kurie dirbtų santykiu grįstais pagalbos būdais.

Mokslininkams ir tyrėjams:

Tyrimuose būtų prasminga analizuoti buvusių *BT* gyventojų patirtis po išėjimo iš bendruomenės. Toks tyrimas leistų geriau įvertinti, kokią ilgalaikę reikšmę bendruomeninis gyvenimas turi benamystę patyrusių asmenų socialinei įtraukčiai ir gyvenimo pokyčio tęstinumui.

Verta tyrinėti asmenų, pasitraukusių iš *BT* bendruomenės, patirtis — tiek benamystę patyrusių gyventojų, tiek savanorių ir darbuotojų. Toks tyrimas leistų geriau suprasti bendruomeninio pagalbos modelio ribas ir kritiškai jį įvertinti: kam *BT* modelis padeda, bet ir kam, kada ir kodėl jis neveikia. Benamystę patyrusių asmenų pasitraukimo patirtys padėtų geriau suprasti pagalbos atsisakymo, atkryčio, konflikto ar nepritapimo priežastis, o savanorių ir darbuotojų patirtys — emocinio įsitraukimo, ribų, nuovargio ir perdegimo rizikas.

Socialinės politikos formuotojams:

Lietuvoje rekomenduojama kurti ir plėtoti bendruomeninės pagalbos modelius benamystę patiriantiems asmenims. *BT* patirtis rodo, kad bendruomeninis gyvenimas gali tapti svarbia pagalbos forma, leidžiančia žmogui keisti savo gyvenimą. Tokie modeliai galėtų papildyti esamą socialinių paslaugų sistemą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

1. Adams, E. A., Brennan-Tovey, K., McGrath, J., Thirkle, S., Jain, N., Aquino, M. R. J., Bartle, V., Kennedy, J., Ogden, M., Parker, J., Koehne, S., Kaner, E., Ramsay, S. E. (2025). A Co-produced International Qualitative Systematic Review on Lived Experiences of Trauma During Homelessness in Adulthood and Impacts on Mental Health. *Trauma, violence & abuse*, 26(3), 510–527.
2. Assaf, R. D., Morris, M. D., Straus, E. R., Martinez, P., Philbin, M. M., Kushel, M. (2025). Illicit Substance Use and Treatment Access Among Adults Experiencing Homelessness. *JAMA*, 333(14), 1222–1231.
3. Barry, R., Anderson, J., Tran, L., Bahji, A., Dimitropoulos, G., Ghosh, S. M., Kirkham, J., Messier, G., Patten, S. B., Rittenbach, K., Seitz, D. (2024). Prevalence of Mental Health Disorders Among Individuals Experiencing Homelessness: A Systematic Review and Meta-Analysis. *JAMA psychiatry*, 81(7), 691–699.
4. Bass, B. G. (2009). “Faith-Based Programs and Their Influence on Homelessness.” *Family & Community Health*, 32(4), 314–319.
5. Bickley, P. (2015). The Problem of Proselytism. *Theos*.
6. Bozalek, V., Hölscher, D. (2022). From imperialism to radical hospitality: Propositions for reconfiguring social work towards a justice-to-come. *Southern African Journal of Social Work and Social Development*, 34(1). <https://journals.co.za/doi/abs/10.25159/2415-5829/8889>
7. Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
8. Braun, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*/Virginia Braun and Victoria Clarke. Cham: SAGE Publications Ltd.
9. Bricocoli, M., Marani, B., Sabatinelli, S. (2023). Planning and designing universal access to social services. A pioneering local program on welfare spaces in Italy. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 41(4), 771-786.
10. Brush, B. L., McGee, E. M. (2000). “Evaluating the Spiritual Perspectives of Homeless Men in Recovery.” *Applied Nursing Research*, 13(4), 181–186.
11. Callini, D., Miatto, E. (2021). *Fare bene il bene: casa famiglia e multiutenza complementare: l'esperienza dell'Associazione Papa Giovanni XXIII*.
12. Ceron, U., Conterno, I. (2025). *Legami invisibili: Viaggio tra sostanze, dipendenze e storie di recupero*. Sempre Editore.
13. Chamberlain, C., Mackenzie, D. (2006). Homeless careers: A framework for intervention. *Australian Social Work*, 59(2), 198-212.
14. Coltman, L., Gapka, S., Harriott, D., Koo, M., Reid, J., & Zsager, A. (2015). Understanding community integration in a housing-first approach: Toronto At Home/Chez Soi community-based research. *Intersectionalities: A Global Journal of Social Work Analysis, Research, Polity, and Practice*, 4(2), 39-50.

15. Consoli, T., Cortese, C., Molinari, P., Zenarolla, A. (2016). The Italian network for implementing the 'housing first' approach. *European Journal of Homelessness* _ Volume, 10(1).
16. Coombs, T., Al-Jumeily, D., Abdelkader, A., Assi, S., Ginige, T., Van Calster, P., Harper, M. (2024). Understanding drug use patterns among the homeless population: A systematic review of quantitative studies. *Emerging Trends in Drugs, Addictions, and Health*, 4, 100059
17. Derrida, J., Dufourmantelle, A. (2000). *Of hospitality* (R. Bowlby, Trans.). Stanford University Press. <https://ahameri.net/courses/fall22/studio/download/of-hospitality.pdf>
18. European Commission. (n.d.). Faith-Based Organisations and Exclusion in European Cities. CORDIS EU research results. Retrieved June 6, ŽIŪRĒTA 2026 m. birželio 6 d. https://cordis.europa.eu/project/id/217314/reporting?utm_source=chatgpt.com
19. Ferguson, K. M., Dabir, N., Dortzbach, K., Dyrness, G., Spruijt-Metz, D. (2006). "Comparative Analysis of Faith-Based Programs Serving Homeless and Street-Living Youth in Los Angeles, Mumbai and Nairobi." *Children and Youth Services Review*, 28(12), 1512–1527
20. Fitzpatrick, S., Kemp, P., Klinker, S. (2000). Single homelessness. An overview of research in Britain.
21. Folgheraiter, F. (2004). *Relational social work: Toward networking and societal practices*. Jessica Kingsley Publishers.
22. Folgheraiter, F., Raineri, M. L. (2017). The principles and key ideas of relational social work. *Relational Social Work*, 1(1), 12–18. <https://rsw.erickson.international/archivio/vol-1-1/the-principles-and-key-ideas-of-relational-social-work/>
23. Gaetz, S., Buchnea, A. (2023). Housing first as a systems approach to ending homelessness? Lessons learned from the Canadian governance landscape and future directions for systems transformation. *European Journal of Homelessness*, 17(2), 51-64.
24. Heslin, K. C., Andersen, R. M., Gelberg, L. (2003). "Use of Faith-Based Social Service Providers in a Representative Sample of Urban Homeless Women." *Journal of Urban Health*, 80, 371–382.
25. Honneth, A. (2005). Invisibilité: Sur l'épistémologie de la «reconnaissance». *Réseaux*, 129–130(1), 39–57. https://shs.cairn.info/article/RES_129_0039?tab=texte-integral
26. Jardine, J. (2020). Social invisibility and emotional blindness. In A. Daly, F. Cummins, J. Jardine, & D. Moran (Eds.), *Perception and the inhuman gaze: Perspectives from philosophy, phenomenology, and the sciences* (pp. 308–323). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780367815707-26/social-invisibility-emotional-blindness-james-jardine>
27. Johnsen, S. (2014). "Where's the 'Faith' in 'Faith-Based' Organisations? The Evolution and Practice of Faith-Based Homelessness Services in the UK." *Journal of Social Policy*, 43(2), 413–430.
28. Johnstone, M., Jetten, J., Dingle, G. A., Parsell, C., Walter, Z. C. (2015). Discrimination and well-being amongst the homeless: the role of multiple group membership. *Frontiers in psychology*, 6, 739.

29. Gaboardi, M., Lenzi, M., Disperati, F., Santinello, M., Vieno, A., Tinland, A., Vargas-Moniz, M. J., Spinnewijn, F., O'Shaughnessy, B. R., Wolf, J. R. (2019). Goals and Principles of Providers Working with People Experiencing Homelessness: A Comparison Between Housing First and Traditional Staircase Services in Eight European Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(9), 1590.
30. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Mykolo Romerio Universitetas.
31. Henwood, B. F., Stanhope, V., Padgett, D. K. (2011). The Role of Housing: A Comparison of Front Line Provider Views in Housing First and Traditional Programs. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 38, 77–85.
32. Honneth, A. (2005). Invisibilité: sur l'épistémologie de la «reconnaissance». *Réseaux*, 129130(1), 39-57.
33. Höjdestrand, T. (2011). Needed by nobody: homelessness and humanness in post-socialist Russia. Cornell University Press.
34. Indriliūnaitė, R. (2014). Į (si) traukimas į socialinių paslaugų sistemą: nakvynės namų gyventojų ir socialinių paslaugų įstaigų darbuotojų požiūris. *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas*, (2), 105-127.
35. Kanopienė, V., Mikulionienė, S. (2004). Lietuvos benamiai: elgsena ir nuostatos. *Social Inquiry into Well-Being*, 3(1), 63-72.
36. Kanopienė, V., Mikulionienė, S. (2004). Lietuvos benamiai: gyvenimo sąlygos. *Social Inquiry into Well-Being*, 3(1), 47-62.
37. Kardelis, K. (2016). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras
38. Kocai, E. (2006). Benamystė kaip socialinis reiškiny. *Filosofija. Sociologija*, 17(2).
39. Kocai, E. (2008). Socialinė benamių atskirtis ir jos formavimasis. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, (01), 105-188.
40. Levinas, E. (1979). Totality and infinity: An essay on exteriority (A. Lingis, Trans.). Martinus Nijhoff. Original work published 1961.
<https://documents.manchester.ac.uk/display.aspx?DocID=28548>
41. Liu, M., Luong, L., Lachaud, J., Edalati, H., Reeves, A., Hwang, S. W. (2021). Adverse childhood experiences and related outcomes among adults experiencing homelessness: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet. Public health*, 6(11), e836–e847
42. Li-elle, M. R. (2020). An Ecological View of Religious Intervention in the Homeless Community. *Western Undergraduate Psychology Journal*, 8(1).
43. Maes, S., Schrooten, M., Raeymaeckers, P., & Broeckaert, B. (2024). Faith-based organizations and poverty alleviation: a scoping review on definitions and terminology (2010–2021). *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 43(1), 69-90.
44. Matulevičiūtė, N., & Grincevičius, O. (2023). Socialinio darbuotojo veikla su nakvynės namuose gyvenančiais benamiais. In *Studentų mokslo tiriamieji darbai: nuo tyrimo prie praktikos*, 2023 (pp. 22-27). Kauno kolegija.
45. MELC, Sonata Matakaitė, (2018-07-04). benamystė. Visuotinė lietuvių enciklopedija. <https://www.vle.lt/straipsnis/benamyste/>

46. Mingione, E. (2001). The Southern European welfare model and the fight against poverty and social exclusion. *Encyclopedia of life support systems*, 14.
47. Moledina, A., Magwood, O., Agbata, E., Hung, J. H., Saad, A., Thavorn, K., Pottie, K. (2021). A comprehensive review of prioritised interventions to improve the health and wellbeing of persons with lived experience of homelessness. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), e12-1154.
48. Moreno, L. (2006). The model of social protection in Southern Europe. *Revue française des Affaires sociales*, (5), 073-095.
49. Morkevičius, V., Telešienė, A., Žvaliauskas, G. (2008). Pavyzdinis metodologinis mokomasis studijų paketas. Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVivo ir text analysis suite. Kaunas.
50. Morkūnienė, J. (2012). Socialinis tapatumas: prielaidos, pokyčiai, destruktijos. Iš *Individo tapatumas: tarp tradicijos ir inovacijų*, 95-188.
51. Morkūnienė, J., Aleksandravičius, P., Kuzmickas, B. J., Mickunas, A., & Bubelis, R. (2012). *Individo tapatumas: tarp tradicijos ir inovacijų: monografija*.
52. Mutanana, N., Shoko, C. T. (2026). Addressing the efficacy of quality in qualitative research: a review of the current discourse. *International Journal of Qualitative Methods*, 25.
53. Naldini, M., & Jurado, T. (2013). Family and welfare state reorientation in Spain and inertia in Italy from a European perspective. *Population Review*, 52(1).
54. O'Shaughnessy, B. R., Mayock, P., Kakar, A. (2024). The recovery experiences of homeless service users with substance use disorder: A systematic review and qualitative meta-synthesis. *The International journal on drug policy*, 130, 104528.
<https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2024.104528>
55. Padgett D. K. (2020). Homelessness, housing instability and mental health: making the connections. *BJPsych bulletin*, 44(5), 197–201.
56. Piat, M., Polvere, L., Kirst, M., Voronka, J., Zabkiewicz, D., Plante, M. C., Goering, P. (2015). Pathways into homelessness: Understanding how both individual and structural factors contribute to and sustain homelessness in Canada. *Urban Studies*, 52(13), 2366-2382.
57. Pleace, N., Baptista, I., Benjaminsen, L., Busch-Geertsema, V. (2018). *Homelessness Services in Europe*. FEANTSA.
58. Ranci, C. (1994). The third sector in welfare policies in Italy: The contradictions of a protected market. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 5(3), 247-271.
59. Rasell, M., Īrskaiā-Smirnova, E. (Eds.). (2011). *Disability in Eastern Europe and the Former Soviet Union*. London: Routledge.
60. Roncalli, M. (2025). Quella Capanna di Betlemme a Chieti: un rifugio che dona speranza. *Famiglia Cristiana*. <https://www.famigliacristiana.it/attualita/quella-capanna-di-betlemme-a-chieti-un-rifugio-che-dona-speranza-fow6i1ur>
61. Sadauskas, J. (2008). Benamiai, kaip socialinės atskirties grupė. *Socialinis darbas*, t. 7, Nr. 1, p. 127-136.
62. Tsemberis, S. (2011). Housing first: The pathways model to end homelessness for people with mental illness and addiction manual. *European Journal of Homelessness*, 5(2)

63. Vilniaus miesto socialinių paslaugų centras (n.d.) Paslaugos Prieiga per internetą: <https://www.spcentras.lt/> (žiūrėta: 6 June 2026)
64. Vizgirdė, L., Malinauskas, G. (2023). Miesto klajokliai: benamystę išgyvenančių asmenų paranamų konceptas ir tapatybės naratyvai. *Socialinis Darbas: Patirtis ir Metodai*, 31(1).
65. Young, M. G. (2012). Necessary but insufficient: NIMBY and the development of a therapeutic community for homeless persons with co-morbid disorders. *Local Environment*, 17(3), 281-293.
66. Webb, W. A., Mitchell, T., Snelling, P., Nyatanga, B. (2018). "The Spiritual Concerns of People Experiencing Homelessness at the End of Life." *International Journal of Palliative Nursing*, 24(9), 428–435.
67. Wenger, L. D., Morris, T., Knight, K. R., Megerian, C. E., Davidson, P. J., Suen, L. W., Majano, V., Lambdin, B. H., Kral, A. H. (2024). Radical hospitality: Innovative programming to build community and meet the needs of people who use drugs at a government-sanctioned overdose prevention site in San Francisco, California. *International Journal of Drug Policy*, 126
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0955395924000513>
68. White, W. L. (2009). The mobilization of community resources to support long-term addiction recovery. *Journal of substance abuse treatment*, 36(2), 146-158.
69. Žiaukas, K., Virbalienė, A. (2017). Nakvynės namuose gyvenančių asmenų gyvenimo patirtys. In *Verslas, technologijos, biomedicina: inovacijų įžvalgos* (No. 2017).
70. <https://housingfirsteurope.eu/country/poland/>

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Duomenų rinkimo instrumentas.

Interviu klausimai:

1.Potresti raccontarci brevemente del tuo legame con questa comunità: come sei entrato a farne parte e qual è il tuo ruolo?(Gal galėtumėte trumpai papasakoti apie savo ryšį su šia bendruomene: kaip joje atsiradote ir koks yra jūsų vaidmuo?)

2.Qual è stata la tua esperienza di vita o professionale prima di entrare a far parte di questa comunità?(Kokia buvo jūsų gyvenimo patirtis iki atėjimo į šią bendruomenę?)

3.Cosa ti ha spinto a entrare in questa comunità o a rimanerci?(Kas paskatino jus ateiti į šią bendruomenę arba joje pasilikti?)

4.Come è la vita quotidiana in questa comunità?(Kaip apibūdintumėte, koks yra kasdienis gyvenimas šioje bendruomenėje?)

5.Qualì attività, regole o pratiche quotidiane della comunità ti sembrano più importanti?(Kokios bendruomenės veiklos, taisyklės ar kasdienės praktikos jums atrodo svarbiausios?)

6.Come si creano le relazioni tra residenti, operatori e volontari in questa comunità?(Kaip šioje bendruomenėje kuriami santykiai tarp gyventojų, darbuotojų ir savanorių?)

7.Quando, secondo la tua esperienza, una persona può sentirsi accolta e compresa in questa comunità? (Kada, jūsų patirtimi, žmogus šioje bendruomenėje gali pasijusti priimtas ir suprastas?)

8.Cosa aiuta maggiormente una persona a rafforzarsi in questa comunità?(Kas šioje bendruomenėje labiausiai padeda žmogui stiprėti?)

9.Qualì difficoltà, sfide o dubbi sorgono vivendo o operando in questa comunità?(Kokie sunkumai, iššūkiai ar abejonės kyla gyvenant arba veikiant šioje bendruomenėje?)

10.Cosa aiuta a superare queste difficoltà? (Kas padeda įveikti šiuos sunkumus?)

11.In che modo, secondo voi, questa comunità si differenzia da altre forme di aiuto rivolte alle persone in situazione di senzatetto? (Kaip manote, kuo ši bendruomenė skiriasi nuo kitų pagalbos formų benamystę patiriantiems žmonėms?)

12.Quale ruolo svolgono la comunità, le relazioni e la vita quotidiana insieme nel processo di uscita dalla condizione di senzatetto?(Kokį vaidmenį išėjimo iš benamystės procese atlieka bendruomenė, santykiai ir kasdienis gyvenimas kartu?)

13.Cosa, secondo voi, aiuta maggiormente una persona a non ricadere nella condizione di senzatetto? (Kas, jūsų nuomone, labiausiai padeda žmogui nebegrįžti į benamystę?)

14.Come dovrebbe essere un luogo o una comunità che aiuti davvero una persona a costruirsi una vita più stabile? (Kaip turėtų atrodyti vieta ar bendruomenė, kuri iš tiesų padeda žmogui kurti stabilesnį gyvenimą?)

15.C'è qualcosa di importante riguardo alla vostra esperienza, a questa comunità o alle relazioni reciproche che non vi ho chiesto, ma che vorreste condividere?(Ar yra kas nors svarbaus apie jūsų patirtį, šią bendruomenę ar tarpusavio santykius, ko nepaklausiau, bet norėtumėte pasidalinti?)

Kodų ir temų lentelė

Kodai	Temos
Benamystės priežastys	BENAMYSTĖS PATIRTYS GATVĖJE
Gyvenimo gatvėje sunkumai ir trauka	
“Nematomi žmonės”	
Taikomi metodai - užmegzti santykį ir grąžinti orumą	
Pagalbos būdai patiriantiems benamystę	
Ryšio užmezgimo svarba	BENDRUOMENĖ KAIP ŠEIMA
Tapimas šeima	
Bendruomenėje patiriamas šeimos jausmas	
“Čia tau paduoda ranką”	
Atvira ir priimanti bendruomenė	
“Visi mes bepročiai”	ESMINIAI BENDRUOMENĖS PRINCIPAI
Bazinių poreikių patenkinimas bendruomenėje	
Išskirtinio žmogaus svarba	
Tikėjimas ir pasitikėjimas Dievo pagalba	
Pašaukimas būti bendruomenėje	
Gydantis ryšys bendrystėje	
Buvimo kartu svarba	
Dalijimasis	
Meilė	

DIRBTINIO INTELEKTO (DI) NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Studentas/ė: Laura Vorobjovė

Baigiamojo darbo tema: Benamystę patiriančių ir jiems padedančių asmenų bendruomeninio gyvenimo patirtys Betliejaus trobelėje.

Vadovaudamasis/i „Dirbtinio intelekto naudojimo Vilniaus universitete gairėmis“, patvirtinu, kad rengdamas/a šį baigiamąjį darbą:

1. **Prisiimu atsakomybę** už viso darbe pateikto turinio kūrimą ir jo originalumą. Patvirtinu, kad generatyvinio DI įrankiai buvo naudojami tik kaip pagalbinių priemonė, o ne kaip darbo bendraautoris ar autorius.
2. **Atlikau turinio patikrą (validaciją).** Visi DI sugeneruoti faktai, nuorodos ir duomenys buvo patikrinti pirminiuose šaltiniuose.
3. **Užtikrinau duomenų saugą.** Į DI sistemas nekėliau konfidencialių tyrimo duomenų, asmens duomenų ar nepublikuotos medžiagos.
4. **Pateikiau įrodymus.** Tais atvejais, kai buvo generuojamas didesnės apimties tekstas ar turinys, visa generavimo išklotinė (transkripcija) pateikiama darbo prieduose (kaip nurodyta lentelėje žemiau).

DI įrankių naudojimo ataskaita:

DI įrankis (nurodomas pavadinimas ir versija)	Naudojimo tikslas (trumpai identifikuojama , ką darėte?)	Taikymo vieta darbe (skyrius / puslapis)	Studento indėlis ir validacija (kaip pakeitėte ar patikrinote rezultatą?)	Ar pridėta išklotinė? ^[1] (Priedo Nr.)

„ChatGPT“	Buvo klausama apie alternatyvius pagalbos būdus benamystę patyrusiems asmenims ir galimus benamystės įveikimo modelius. Klausiau apie <i>Betliejaus trobelę</i> ir jos veikimo principus bei išskirtinumą.	Gavusi informaciją ją skaičiau, tirinėjau ir ieškojau internete daugiau.	<i>Pateikta informacija darbe nenaudojama. Ji tik padėjo sužinoti apie šią bendruomenę, jos veikimo principus.</i>	Ne
„ChatGPT“	Buvo prašoma sugeneruoti galimus raktinius žodžius ieškant reikiamos literatūros lietuvių ir anglų kalba.	Naudota raktiniams žodžiams gauti, jie naudoti literatūros paieškai.	<i>Pagal gautus rezultatus ieškoma literatūros, patys raktiniai žodžiai darbe nenaudoti.</i>	Ne
„ChatGPT“	Prašoma pateikti darbo temai tinkamus straipsnius.	Tam tikri literatūros šaltiniai naudojami darbe.	<i>Pateikti straipsniai buvo skaitomi, analizuojami, juose ieškoma įžvalgų tinkamų darbui.</i>	Ne
„Gemini“	Prašoma pateikti darbo temai tinkamus straipsnius.	Tam tikri literatūros šaltiniai naudojami darbe.	<i>Pateikti straipsniai buvo skaitomi, analizuojami, juose ieškoma įžvalgų tinkamų darbui.</i>	Ne
„ChatGPT“	Naudojamas prašant pakoreguoti stilistiškai netvarkingo sakinio struktūrą.	Pavienės ištraukos darbe.	<i>Naujai suformuluoti sakiniai buvo peržiūrimi, tikrinami, ar nebuvo pakeista sakinio esmė, minties nuoseklumas. Jei sakinyje skambėjo geriau – jis buvo panaudojamas darbe.</i>	Ne

Papildoma informacija apie DI naudojimą (jei aktualu, galite pateikti kitą aktualią informaciją apie DI naudojimą):

Jei DI įrankiai nebuvo naudojami, po baigiamojo darbo temos ir studento/ės vardo pašalinkite atitinkamus teiginius bei lentelę ir įrašykite šį sakinį: „Patvirtinu, kad rengiant baigiamąjį darbą jokie generatyviniai DI įrankiai nebuvo naudojami.“ Deklaraciją pasirašykite.

Studento/ės parašas: _____ **Data:** 2026-05-28

^[1] **Generavimo išsklotinės teikimas darbo prieduose.** Kaip nurodyta VU Dirbtinio intelekto gairėse, tais atvejais, kai darbe panaudojama dalis didesnės apimties DI generatyvinio modelio sugeneruoto atsakymo, visas sugeneruotas tekstas turi būti pateikiamas darbo prieduose. Išsklotinė teikiama tais atvejais, kai DI sugeneruota didesnės apimties informacija buvo adaptuota ar iš dalies panaudota rengiamame darbe. Pavyzdžiui, DI pasiūlė visą baigiamojo darbo struktūrą, kurios dalis buvo pritaikyta arba DI sugeneravo pirminę 3 straipsnių apžvalgą, kuri vėliau buvo išplėsta, papildomai analizuota ar interpretuota (ar kitas reikšmingos apimties generuotas turinys, kuris buvo panaudotas darbo rengimui).